Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

29 ДЕКАБРЬ, ЧОРШАНБА № 248 (746). Сотувда эркин нархда. 1993 йил.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЎН ТЎРТИНЧИ СЕССИЯСИ БУГУН ЎЗ ИШИНИ ДАВОМ ЭТТИРАДИ

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЎН ТЎРТИНЧИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

28 декабрь куни Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн тўртинчи сессияси иш бошлади. Уни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Э. Халилов очди.

Мажлис аҳли бевақт вафот этган Ўзбекистон халқ депутати Тожихон Зойитбоева хотирасини бир дақиқа сукут билан ёдга олди.

Мандат комиссиясининг раиси Ш. Мирзиёевнинг маърузасини тинглаб, Олий Кенгаш 1993 йилнинг 31 октябрида Қорақалпоғистон Республикаси 479-Беруний сайлов округидан сайланган Бозорбой Ҳайитбоевич Ўразалиевнинг депутатлик ваколатини тўғри деб топди.

Депутатлар сессия кун тартибини тасдиқладилар ва котибиятни сайладилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Олий Кенгаш сессиясида нутқ сўзлади.

Қисқа танаффусдан сўнг мажлис ўз ишини давом эттирди. Уни Олий Кенгаш Раисининг ўринбосари Б. Бугров олиб борди.

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси юзасидан Олий Кенгаш Раисининг ўринбосари Э. Халиловнинг маърузаси тингланди. Қонун қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар ўтказувчи Марказий сайлов комиссияси тузилди.

Ўзбекистон молия вазири Э. Боқибоев 1994 йилги республика бюджетининг асосий кўрсаткичлари тўғрисида маъруза қилди. Мазкур масала юзасидан Олий Кенгашнинг қарори қабул қилинди.

Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш қўмитаси раиси Э. Хўжаевнинг маърузасига биноан Олий Кенгаш «Жисмоний шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқлар тўғрисида», «Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан рўйхатга олганлик учун ундириладиган йиғим ва бундай шахсларни рўйхатга олиш тартиби тўғрисида»ги Қонун лойиҳалари, «Ўзбекистон Республикаси фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинадиган даромад солиғи тўғрисида»ги Қонунга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Қонун қабул қилинди. Депутатлар ушбу қонунларни бир овоздан қабул қилдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Ш. Йўлдошев соғлиғи ёмонлашгани туфайли ўз вазифасидан озод қилишни сўраб ёзган аризасини ўқиб берди.

Депутатлар Ш. Йўлдошевнинг илтимосини инобатга олди.

Президентнинг таклифига кўра Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Э. Халилов Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи этиб тасдиқланди.

Парламентнинг кечки мажлисини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов бошқарди.

Фан ва экология масалалари қўмитаси раиси А. Жалиловнинг маърузасига биноан «Стандартлаштириш тўғрисида»ги, «Метрология тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунлари қабул қилинди.

«Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси, «Ўзбекистон Республикасида кооперация тўғрисида»ги Қонунга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида»ги Қонун лойиҳаси муҳокама қилинди. Мазкур масалалар бўйича саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизматлар кўрсатиш ва савдо қўмитаси раиси Ф. Нажмиддиновнинг маърузаси тингланди. Мазкур Қонунлар ҳам қабул қилинди.

Олий Кенгаш ўз ишини давом эттирмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАИСИ ВАЗИФАСИНИ ИЖРО ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Эркин Ҳамдамович Халилов Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи этиб тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. БУГРОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 28 декабрь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎРТОҚ Ш. М. ЙЎЛДОШЕВ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўртоқ Йўлдошев Шавкат Муҳиддинович саломатлигига кўра эгаллаб турган лавозими — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси вазифасидан ўз аризасига биноан озод этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. БУГРОВ.

Тошкент шаҳри
1993 йил 28 декабрь.

• Бизнинг мусоҳаба

ҲАММАМИЗ МАСЪУЛМИЗ

Содиқжон ТУРДИҚУЛОВ, Бухоро темир йўл бўлимининг бошлиғи, Ўзбекистон халқ депутати:

— Ҳозир биргина бизда эмас, собиқ Иттифоқ ҳудудидаги барча давлатларда аҳвол мураккаб эканлигини яхши биламиз. Ҳар бир давлат ўзича ана шу оғир вазиятдан чиқиш йўлларини излаяпти. Ўзбекистон ўзига хос йўлдан бормоқда, изланишлар, ҳаракатлар зое кетмаяпти. Буни ҳар биримиз ўз кўзимиз билан кўриб турибмиз. Энг муҳими, халқ бизга ишонади. Бу энг катта ютуқ ва бахтимиздир. Биз энди уларнинг ишончини йўқотмаслигимиз керак.

1993 йил давомида жуда катта ишлар қилинди. Мазкур сессия Ўзбекистон тарихи солномасидан алоҳида ўрин олади, деб ўйлайман. Чунки унда «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун қабул қилинди. Бу билан Ўзбекистонда янги парламентга асос солинди. Айтиш мумкинки, ҳуқуқий давлат қуриш сари яна бир катта қадам қўйилди. Мен бу билан Ўзбекистон фуқароларини чин дилдан табриклайман. Шуни унутмайликки, Ўзбекистон келажагига барчамиз масъулмиз. Президент айтганларидай, унга бир ёки икки кишининг саъй-ҳаракати билан эришиб бўлмайди. Бир ёқадан бош чиқариб Ватан истиқлоли ва келажаги учун курашмоқ керак.

Рубен АГАБАБЯН, Каттақўрғон шаҳридаги чорвачилик комплекси директорининг ўринбосари, Ўзбекистон халқ депутати,

— Мен арманиман, лекин ўзимни Ўзбекистон фуқароси, деб биламан. Миллатчилик, шовинистик қарашларга мутлақо қаршиман. Айни кунда бутун дунё Ўзбекистон халқларининг тотувлигига, мамлакатдаги барқарорликка тан бермоқда. Бу Ўзбекистон ҳукуматининг, шахсан Президентимизнинг хизматлари мевасидир.

Сессиямизда кўрилаётган масалалар республикамизнинг мустақиллигини мустаҳкамлаш, иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштириш, халқ фаровонлигини ошириш йўлида қўйиладиган дадил қадамларни тезлаштиради. Республикамиз келажагини янада юксалтиришга ҳисса бўлади. Айниқса, Президентимизнинг сессияда сўзлаган нутқи Ўзбекистон халқларини янада жипслаштиради, мустақил юрт — Ўзбекистоннинг келажагига масъуллик ҳиссини оширади.

Зулхумор НИЁЗОВА, Халқ демократик партияси Узун туман қўмитаси котиби, Ўзбекистон халқ депутати,

— Мендан агар мазкур сессиядаги энг катта воқеа нима, деб сўрашса, ҳеч иккиланмай «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилинганлиги, деб жавоб берган бўлардим. Бу билан мен бошқа қонунларни камситмоқчи эмасман. Барча қонунлар муҳим. Улардан ҳар бирининг Ўзбекистон тараққиёти учун алоҳида ўрни бор.

Жаҳон давлатчилиги тажрибаларидан маълумки, кўп партиялилик ҳуқуқий давлатнинг асосларидан бири ҳисобланади. Бизда ҳам энди ҳар бир партия янги парламентга ўз номзодини қўйиш, Ватан истиқболи ва келажаги учун тенгма-тенг туриб курашиш ҳуқуқига эга бўлди.

Мен шу ўринда Президентимизнинг сессияда қилган маърузаларидаги тадбиркорлик ҳақидаги фикрларга алоҳида тўхталмоқчийдим. Дарҳақиқат, тадбиркорларга қонун доирасида эркинлик бериш, уларнинг йўлидаги барча тўсиқ ва ғовларни бартараф этиш керак. Токи улар мустақил ҳаракат қилсин, юртимиз бозори ва дўконларини обод гўшалардан бирига айлантирсин. Президентимизнинг қишлоқ хўжалиги соҳасидаги тадбиркорликка имтиёзли кредитлар бериш ҳақидаги фикрларига ҳам тўла қўшиламан. Чунки бизни деҳқон тўйдиради, деҳқон кийдиради. Юртимиз тинчлиги ва осойишталиги қорнимизни тўқлигидан, устимиз бутлигидан. Шундай экан, деҳқонларга барча шарт-шароитни яратиб бериш керак. Деҳқон тўқ бўлса, эл ҳам, юрт ҳам тўқ бўлади.

Мирзааҳмад ҚОРАБОЕВ, Чортоқ тумани «Октябрь» жамоа хўжалиги пахтачилик бригадаси бошлиғи, Ўзбекистон халқ депутати:

— Маълумки, республикамиз иқтисодиётида қишлоқ хўжалигининг ўрни ниҳоятда беқиёс. Президентимиз ўз нутқида буни алоҳида таъкидлаб ўтди. Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга имтиёзли кредитлар бериш масаласи илгари сурилди. Ҳақиқатан ҳам бу қишлоқ хўжалиги ходимларининг орзуси бўлиб турибди. Чунки бошқа соҳалардаги каби қишлоқ хўжалигида ҳам кескин ислоҳотлар ўтказиш, қўшимча имкониятларни ишга солиш учун маблағ талаб этилади. Шунингдек, тупроқ шароитини яхшилаш, баъзи жамоа хўжаликларини қайта ихтисослаштириш каби вазифаларни бажариш, тажриба ва малакани, айни пайтда давлат томонидан ёрдам кўрсатилишини тақазо этади. Мен бошчилик қилаётган пахтачилик бригадасида асосан ингичка толали пахта етиштирилади. Маълумки, бу машаққатли меҳнатни талаб қилади. Бу йил жамоамиз ўз олдига қўйган мақсадга эришди. Давлатга 190 тоннадан ортиқ ингичка толали пахта топширилди. Келгуси йили бундан ҳам юксакроқ марранн эгаллаш ниятидамиз.

Тельман МУСАЕВ, Урганч ёғ-мой комбинати директори, Ўзбекистон халқ депутати:

— Халқимизда тўйга тўёна билан келишдек ажойиб удум бор. Урганч ёғ-мой комбинати жамоаси ҳам ушбу йилни меҳнатда катта зафарлар билан ниҳоялаяпти. Бугунги сессия кунига ёруғ юз билан келдик. Корхонамиз жамоаси бир миллиард сўмга яқин соф фойда кўрди. Бу йил 1992 йилга қараганда энг тақчил маҳсулот ҳисобланган ёғ ишлаб чиқариш 2 минг 400 тоннага кўпайди. Совун эса 500 тонна кўп ишлаб чиқарилди. Йил давомида корхонамиз ҳисобидан муҳтожларга 30 миллион сўмдан кўпроқ моддий ёрдам кўрсатилди. Корхонамиз меҳнат аҳли бу ютуқларни сессия кунига тўёна, деб билади.

Сессияда кўтарилган масалалар ўзининг ҳаётийлиги, ечимини кутаётганлиги билан характерлидир. Унда қўшни мамлакатлар билан иқтисодий алоқаларни янада мустаҳкамлаш, бу борада сунъий тўсиқларни олиб ташлаш лозимлиги ҳам алоҳида таъкидланди. Шунингдек, раҳбарлар масъулиятини ошириш, ҳаётимизда учраб турган турли хил иллатларни тугатиш, ёш, билимдон кадрларни раҳбарликка кўтариш, иқтисодиётдаги кучга кирмаган бўғинларни ҳаракатга келтириш тўғрисида билдирилган фикр-мулоҳазалар диққатга сазовор.

Сессия ниҳоятда қизғин, кўтаринки руҳда ўтмоқда. Анжуманда қабул қилинадиган қонунлар муҳокамаси депутатлардан чуқур мулоҳазаликни, билимдонликни, ҳозиржавобликни талаб этади. Бу вазифаларни адо этишга масъулият билан ёндошиш ҳар бир депутатнинг бурчидир.

Суҳбатдошлар: Исмат ХУДОЁР, Ойбек РАҲИМ, «Халқ сўзи» мухбирлари.

Ўзбекистон ёшларига янги йил табриги

Жонажон Ўзбекистонимизнинг фарзандлари!

Ерқин воқеаларга бой бўлажак Янги йил байрами шодиёналари арафасида сизларни оталик меҳрим билан қутлайман!

Жаҳон халқлари Янги йилни яхши тилак, эзгу ниятлар билан қарши оладилар. Бу байрам, айниқса, сиз — азиз болажонларнинг севимли байрамларингиздандир. Шу кунларда яхшилик рамзи бўлиб яшил тусда товланган арча атрофида жаҳоннинг кўплаб мамлакатлари болалари қўл ушлашиб яйрамоқдалар. Бу байрам аҳиллик байрами ҳамдир.

Сизларга шарафли даврда — мустақилликка эришилган қутлуғ даврда яшаш насиб этди. Сиз мустақиллик ва эзгулик фарзандлари бўлиб турилдингиз. Шу сабабдан, севимли диёримиз Ўзбекистон сизларни пухта билимли, юксак аҳлоқли, Ватанга садоқатли ўғил-қиз бўлиб етишишингизни тилайди.

Азиз фарзандларим! Ватанимиз, халқимиз, ота-онангиз бахтига соғ бўлинг, юзингиз доим ёруғ бўлсин. Келажагингиз порлоқ бўлишига ишонаман. Сизларни кириб келаётган Янги йилингиз билан яна бир бор чин қалбдан табриклайман.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти.

Вазирлар Маҳкамасида кенгаш

27 декабрда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари, ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш комиссияси раиси И. Жўрабеков раислигида нефть маҳсулотларидан фойдаланиш ва республика халқ хўжалигини 1994 йилда нефть маҳсулотлари билан таъминлаш масаласига бағишланган кенгаш бўлди.

Кенгашда келгуси йилда МДҲ мамлакатларидан нефть ва нефть маҳсулотлари етказиб бериш ҳажми кескин қисқариши таъкидланди. «Ўздавнефтмаҳсулот» давлат акционерлик бирлашмаси етказиб бериладиган нефть маҳсулотлари ва нефть маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажмларини назарда тутиб, 1994 йилда нефть маҳсулотларини халқ хўжалиги тармоқлари бўйича тақсимлаш ҳажмларини белгилаб чиқди.

1994 йил учун нефть маҳсулотлари етказиб бериш ҳажми 1993 йилдаги амалдаги истеъмол ҳажмидан 15 фоиз кам қилиб белгиланди.

Кенгашда нефть маҳсулотларидан фойдаланиш ва нефть сақланадиган омборхона хўжалиги аҳволи яхшиланаётгани айтиб ўтилди. Вазирликлар, идоралар, корхоналар нефть маҳсулотларини сарфлашда тартиб ўрнатиш бўйича қатъий чораларни кўрмоқдалар.

Шу билан бирга, бир қанча корхоналарнинг раҳбарлари бу масалада тартиб ўрнатиш юзасидан таъсирли чораларни кўрмадилар. Декабрь ойида ўтказилган қайта текширувнинг кўрсатишича, ҳали ҳам Тошкент ва Бухоро вилоятлари корхоналарида, «Ўзавтотранс» корпорацияси, Ўзбекбирлашув, «Ўзмевасабзавотузумсаноат» бўлинмаларида нефть маҳсулотларидан тежаб-тергаб фойдаланилмаётир, нефть сақланадиган омбор хўжалигининг техник ҳолати қониқарсиз аҳволда.

Белгиланган тартибда рухсатномани расмийлаштирмай туриб нефть маҳсулотларини республикадан ташқарига чиқариб юбориш ҳануз давом этмоқда. Чунончи, шу йилнинг ўтган даври мобайнида Тошкент вилоятида 116 тонна дизель ёнилғиси, 146 тонна автобензинни четга чиқариб юборишнинг олди олинди. Сурхондарё вилоятида умумий ҳажми 127 тоннадан иборат бензинни четга чиқариб юборишга 29 та уриниш, Жиззах вилоятида 121 тонна ва Андижон вилоятида 125 тонна нефть маҳсулотларини четга чиқариб юборишга уриниш фактлари қайд этилди.

Кенгашда «Ўздавнефтмаҳсулот» давлат акционерлик бирлашмаси барча вазирликлар, идоралар, корпорациялар, бирлашмаларнинг раҳбарларини нефть маҳсулотларидан фойдаланишни камайтириш топшириқлари ҳисобга олинган ҳолда 1994 йил учун белгиланган нефть маҳсулотлари меъёрлари билан таништирди. Давлат томонидан етказиб бериладиган нефть маҳсулотларидан фойдаланишнинг белгиланган ҳажмлари, барча тармоқларда нефть маҳсулотларидан самарали фойдаланилган тақдирда, республика халқ хўжалигининг барқарор ишлашини таъминлайди.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Қ. Ҳаққулов кенгашда нутқ сўзлади.

Кенгашда Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси ва Вазирлар Кенгашининг Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлари, вазирликлар, идоралар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, корпорациялар, концернлар ва бирлашмаларнинг раҳбарлари қатнашди.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосарлари А. Возненко, Т. Мирёқубов, Қ. Тўлаганов, Б. Ҳамидов иштирок этди.

(ЎзА).

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн тўртинчи сессияси

СУРАТДА: сессиядан лавҳалар.
Ш. ИБРОҲИМОВ олган суратлар.

ҚОНУН УСТИВОРЛИГИ— ИСЛОҲОТ АСОСИ

Ўзбекистон Республикаси Давлат назорат қўмитаси Раисининг ўринбосари, халқ ноиби Бегижон Раҳмонов УзА мухбири А. Ниёзов саволларига жавоб беради.

— Бегижон ака, Республика Олий Кенгашининг ҳар бир сессияси мамлакат ҳаётида тарихий аҳамиятга эга бўлмоқда. Ноибларнинг бу сафарги анжуманида ҳам давлатимизнинг долзарб масалалари муҳокамага қўйилди. Шу ҳақда фикрингизни билмоқчи эдим.

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг сессия иштирокчилари ҳузурида қилган маърузаси анжуманга алоҳида руҳ, файз бағишлади. Ислом Каримов давлатимизнинг иқтисодий, сиёсий аҳволини чуқур таҳлил этди. Халқ ноиблари республика меҳнаткашлари эътиборини долзарб вазифаларга қаратди.

Бугун қабул қилинган қонунларнинг ҳар бири давлатни сиёсий, иқтисодий жиҳатдан мустаҳкамлаш,ислоҳотни ҳаётга татбиқ этишнинг ҳуқуқий асосини яратишга қаратилган. Шу жиҳатдан Олий Мажлисга сайловлар, стандартлаштириш, маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш кабилар тўғрисидаги қонун лойиҳалари ноиблар тарафидан яхши кутиб олиниб қабул қилингани халқ хўжалигидаги кўплаб муаммоли масалаларнинг ечими қонун йўли билан мустаҳкамланишига замин яратади.

Олий Кенгашнинг мазкур чақириқдаги ноиблари собиқ Иттифоқнинг сайлаш-сайланиш тўғрисидаги қонуни андозасида ишланган ҳужжатга мувофиқ тартибда сайланган эди. Ўтган вақт мобайнида кўп нарса ўзгарди. Ўзбекистон мустақил, кўп партияли давлатга айланди. Халқ ноибини сайлашнинг эски қонун-қоидалари, моҳияти ҳуқуқий давлат талабларига тўғри келмай қолди. Шу сабабли Олий Мажлисга сайлов ҳақида Ўзбекистон Республикаси қонуни яратилди. Лойиҳани тайёрлаш жараёнида демократик давлатларнинг турдош қонунлари ўрганилди, халқ ўртасида уч ой муҳокама қилинди.

Бу сафарги анжуманда муҳокама этилган лойиҳалар ҳам ноиблар, мутахассислар, халқ ўртасида ўрганилган, билдирилган таклиф ва мулоҳазаларга мувофиқ қайта ишланган эди. Сессияларимиздаги ишчанлик руҳи, пишиқ-пухта, «тегирмондан бутун чиқадиган» ҳужжатлар қабул қилинишининг сабаби мана шунда. Ноибларимиз бу сафар ҳам мамлакатимизда ҳуқуқий давлатни шакллантиришга асос бўладиган қонунларни ана шундай ишчанлик, пухталик билан қабул қилаётганидан хурсандмиз.

— Вазирлар Маҳкамасининг куни кеча ўтган кенгашида Президентимиз Олий Кенгаш қўмиталари сессияда қабул қилинган қонунларнинг ҳаётга қандай татбиқ этилаётгани билан қизиқишмаяпти, деди. Халқ ноиби, Олий Кенгашнинг фахрийлар ишлари ва ёшларга доир сиёсати қўмитаси аъзоси сифатида сиз бу фикрга нима дейсиз?

— Адолатли танбеҳ. Бу танқиддан тегишли хулоса чиқариб оламиз. Ҳар биримиз ўз иш жойимизда сессияларда қабул қилинаётган қонунлар, Президентимизнинг фармонлари ҳаётга қандай татбиқ этилаётгани билан ваколатимиз доирасида жиддийроқ шуғулланишимиз зарур.

Қонун ва фармон жойларда тўлиқ бажарилмаётганининг яна бир сабаби ижрочилар унинг моҳиятига тушуниб-тушунмасдан ҳаракат қилишяпти, қонун ва фармонни барча бўғиндаги раҳбарлар астойдил ўрганиб чиқиши, ҳар бир жумла, ҳар бир сўзининг мағзини чақиши лозим. Айримлар гўё билағонлик қилиб, қонуннинг номини чала-чулпа ўқибоқ, уни «бажаришга» тушади. Қонунга мавсумий ҳужжат сифатида қарамаслигимиз керак.

Кечаги кенгаш ҳам баъзи вазирлик ва идораларнинг раҳбарларига қараганда тадбиркор, фермер ва ишбилармонлар қонун ҳамда фармонларни мукаммалроқ билишини кўрсатди.

— Сизни ноибликка Андижон вилоятининг Балиқчи тумани меҳнаткашлари сайлаган. Бир йилдирки, Тошкентда ишлаяпсиз. Сайловчилар билан учрашиб турибсизми, уларнинг топширмаларини бажаришга улгуряпсизми?

— Сайловчиларим билан кунда, ҳафтада бўлмаса ҳам, тез-тез учрашиб тураман. Мен ўша тупроқнинг фарзандиман. Буни баландпарвоз гап деб ўйламанг. Мен даставвал ноибликка сайланишга рози бўлмаган эдим. Туманда катта раҳбарман. Халқнинг қандай топшириғи бўлса, қўлдан келганча бажараман. Бошқа бирор одамнинг номзодини кўрсатайлик, деб илтимос қилган эдим. Аммо 137-Эски Ҳаққулобод ўрами сайловчилари номзодимни қўйишимни сўрашди. Тақдир экан, мана ҳозир Тошкентда яшаяпман. Лекин сайловчиларимнинг топширмаларини зинҳор унутганим йўқ. Мактаблар қурилишини битказдик. Туманни газлаштириш ишлари давом этмоқда. Хўжаликларга газ қувури ўтказилди. Енилғи трассаси туманга келтирилса, ҳамюртларимнинг хонадони янада обод, файзли бўлади.

— Халқ ноиби Раҳмонов билан Давлат назорат қўмитаси Раисининг ўринбосари Раҳмонов ўртасида «келишмовчилик» борми?

— Йўқ. Бундай бўлмаган, бўлмайди ҳам.

— Олий Мажлисга номзодингизни қўйишни ўйлаяпсизми?

— Ҳозирча йўқ. Қизиқ, одамлар фалончи ноибликка сайланса, кўчамизни асфальтлаб, мактаб қуриб беради, деб умид қилишади. Аслида бу ишлар маҳаллий ҳокимликнинг вазифаси-ку!

Ноиб эса давлат тараққиётини белгилайдиган, халқнинг ижтимоий, иқтисодий ҳуқуқ ва манфаатларига доир қонунлар тайёрлаш, амалдаги ҳуқуқий ҳужжатларни мукаммаллаштириш билан шуғулланиши керак. Олий Мажлис ноиблигига кўпроқ ҳуқуқшунос, иқтисодчи каби ихтисосликка эга бўлган малакали, ғайратли кишилар сайланиши лозим.

ИЖТИМОИЙ МУҲОФАЗА— ДАВР ТАЛАБИ

Сурхондарё вилоят касаба уюшмалари кенгашининг раиси, халқ ноиби Ҳимоййиддин Шарофиддинов билан суҳбат

— Ҳимоййиддин ака, раҳбар ва халқ ноиби сифатида 1993 йилни қандай якунлаяпсиз?

— Бу йил қувончли ва хайрли ишларга бой бўлди. Меҳнаткашларни ижтимоий муҳофаза қилиш бўйича республика Президенти чиқарган фармонлар ва Вазирлар Маҳкамасининг қарорларини амалга оширишга баҳолиқудрат ҳиссамизни қўшдик. Вилоят ҳокимлиги билан касаба уюшмалари кенгаши ўртасида тузилган битимда халқнинг ижтимоий, иқтисодий ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга асосий эътибор қаратилган эди. Битимга мувофиқ бу йил 27 минг ўрнига 28 мингдан зиёд болакайларимиз ёзги оромгоҳларда дам олди. Улардан 18 минг нафари эҳтиёжманд оилаларнинг фарзандлари бўлгани учун бепул йўлланма билан таъминланди. Йўлланма нархидаги фарқ касаба уюшмалари тарафидан тўланди. Режадаги 4 минг ўрнига 5,5 минг нафардан ортиқ ишчи ва хизматчи сиҳатгоҳлар ва дам олиш уйларида саломатлигини тиклади. Ногиронлар, сурункали хасталикларга чалинган ва бошқа шу турдаги муҳтож кишиларга текин йўлланма тарқатилди.

Вилоят кенгашида ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларнинг рўйхати мавжуд. Уларга тиббий ҳамширалар бириктирилган. Вилоят ҳокимлиги билан ҳамкорликда Болалар уйларида тарбияланувчи ҳамда камхарж оилалар фарзандларининг суннат тўйлари ўтказилди. Бу ишларга 10 миллион сўм маблағ сарфладик.

Президентимиз Ислом Каримов касаба уюшмалари вакиллари билан учрашиб, ижтимоий муҳофазани сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш тўғрисида кўрсатмалар берган эди. Вилоят касаба уюшма ташкилотлари ана шу учрашувда билдирилган йўл-йўриқларни амалга ошириш борасида ҳам кўп иш қилди. Халқ ноиби сифатида 357-Сариосиё ўрами сайловчиларининг топширмаларини адо этишга куч ва ғайратимни сарфлаяпман. Ноибларнинг анжуманида фаол иштирок этяпман. Олий Кенгаш тайёрлаган қонун лойиҳалари юзасидан 100 дан зиёд таклиф ва истак билдирган эдим, уларнинг кўпи қонун қабул қилиш жараёнида инобатга олинганидан мамнунман.

— Вилоятдан 29 нафар ноиб сайланган экан. Муҳим масалалар юзасидан биргаликда ташаббус билан ҳам чиқдиларингизми?

— Тожикистоннинг Турсунзода туманидаги алюмин заводидан чиқаётган заҳарли дуд кўп туманларимизнинг атроф-муҳитига зиён келтирмоқда. Биз, вилоятдан сайланган ноиблар бу масалани сессияларда икки марта кўтардик. Олий Кенгаш қарорига биноан Тожикистон Республикаси Олий Кенгаши ноиблари ҳузурида бу масала бўйича фикрлашдик. Натижада корхонанинг заҳарли чиқиндилар таратишига оз бўлса ҳам чек қўйилди.

— Бугунги сессия ҳақидаги фикрингиз?

— Юртбошимиз Ислом Каримовнинг сермазмун маърузаси менда ёрқин таассурот қолдирди. Президентнинг мамлакатда иқтисодий ислоҳотнинг бориши бозор муносабатига ўтишнинг 1993 йилги натижалари, халқ хўжалигини ривожлантириш масалалари тўғрисидаги йўл-йўриқлари ҳамда кўрсатмалари ҳар биримизнинг қалбимиздан жой олди.

Аввалги анжуманимизда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисидаги Қонун лойиҳаси биринчи ўқишда қабул қилинган эди. У халқ ўртасида муҳокама этилиб, комитетда қайта ишланди. Мана, бугун сессияда мазкур қонун бир овоздан маъқулланди. Сессиянинг биринчи кунида қабул қилинган бошқа ҳужжатлар ҳам жуда долзарб бўлиб, улар мамлакатимизда бошланган ислоҳотларнинг амалга оширилишига ҳуқуқий замин яратади, деб ўйлайман.

(УзА мухбири).

ВИЛОЯТ ФАОЛЛАРИ ЙИҒИЛИШИ

Тошкент вилояти фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда вилоят ташкилотларининг раҳбарлари, район ва шаҳар ҳокимлари, йирик саноат корхоналари раҳбарлари ҳамда қишлоқ хўжалиги ва бошқа соҳаларнинг мутасаддилари ҳозир бўлдилар. Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Конституциянинг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишдаги маърузаси ва халқ депутатлари Тошкент вилояти кенгашининг ўн тўртинчи сессиясида сўзлаган нутқи асосида вилоятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг келгусидаги долзарб вазифалари муҳокама этилди.

Ушбу масалалар юзасидан вилоят ҳокими М. Икромов маъруза қилди. Республикамизда ўтган икки йил мобайнида барча соҳаларда туб ўзгаришлар юз берди. Буларнинг ҳаммаси зукко сиёсат ва ҳуқуқий кафолатни таъминлаётган Конституция туфайли амалга ошмоқда. Республикамиз Президенти ва ҳукумати Ўзбекистоннинг мустақиллигини мустаҳкамлаш, иқтисодий тараққиётни таъминлаш, халқимизни ижтимоий ҳимоялаш, қадриятларимизни тиклаш йўлида бизга барча имкониятларни яратиб бераётган экан, биз ана шу ишончни оқлаяпмизми? Бугун биз ана шу саволга жавоб беришимиз керак, — деди нотиқ ўз маърузасида. — Президентимиз Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Тошкент вилоят кенгашининг ўн тўртинчи сессиясидаги нутқида баён этилганидек, биз зиммамизда турган вазифаларни замон талаби даражасида бажара олмаяпмиз. Ислоҳотлар тўлиқ амалга ошмаяпти. 1991 — 1993 йиллар мобайнида вилоят бўйича ижтимоий, иқтисодий ривожланиш суръатлари пасайиб кетди. Айниқса, вилоят қишлоқ хўжалигидаги аҳвол аянчли бўлиб қолди. Республикамиз Президенти биз қишлоққа эътибор бермасдан, унинг аҳолиси фаровонлигини оширмасдан, ислоҳотларни жадаллаштирмасдан олдимизга қўйилган улкан мақсадларга эриша олмаймиз, деб қайта-қайта таъкидлади. Биз бундан хулоса чиқаришимиз керак.

Музокараларда сўзга чиққан нотиқлар Президентимиз нутқидан келиб чиқадиган вазифалар ҳақида тўхталдилар. Улар Тошкент вилояти жуда катта салоҳиятга, қудратга эга бўлган вилоятлардан эканлигини таъкидладилар. Халқнинг турмуш фаровонлигини оширишга, мустақилликни мустаҳкамлашга ҳисса қўшишга ишонтирдилар.

Вилоят фаоллари йиғилишида муҳокама этилган масалалар юзасидан қарор қабул қилинди.

Ойбек РАҲИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Вазифалар белгилаб олинди

Халқ депутатлари Фарғона вилоят кенгашининг навбатдаги сессиясида «Ўзбекистон Республикси Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифалар тўғрисида»ги масала кўриб чиқилди ва вилоят ҳокими, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати Мирзажон Исломовнинг 1993 йилги фаолияти бўйича ҳисоботи тингланди.

Маърузачи ва сўзга чиққан нотиқлар вилоятда иқтисодий, ижтимоий соҳада ижобий ўзгаришлар бўлаётганлигини, бозор иқтисодиёти муносабатларига ўтиш бир маромда бораётганлигини, иқтисодий ислоҳотни янада чуқурлаштириш тадбирлари изчиллик билан амалга оширилаётганлигини алоҳида таъкидладилар. Вилоят ҳокимининг 1993 йилги фаолияти бир овоздан қониқарли деб топилди.

Сессияда вилоятда ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва иқтисодиётни барқарорлаштиришни таъминлаш юзасидан 1994 йил учун тузилган асосий йўналишлар дастури маъқулланди.

Шунингдек, сессияда ташкилий масала ҳам кўриб чиқилди. Турсунали Қурбонов, Акромжон Йўлбарсовлар вилоят ҳокимининг ўринбосарлари қилиб тасдиқландилар.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕК ҚОМУСЧИЛИК МАКТАБИ

Қомуслар Бош таҳририяти чорак асрдан буён турли қомус ва луғатлар нашр этиб, Ўзбекистон Республикаси маънавий ҳаётига муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Ўзбекистон Фанлар академиясининг илмий-методик раҳбарлигида энциклопедик адабиётлар яратиш услуби ва қоидаларини ишлаб чиқиш бўйича муайян тажриба тўпланди. Қомуслар Бош таҳририяти энциклопедиялар, луғатлар ва маълумотномалар тайёрлаш ва нашр этиш бўйича ўзига хос илмий-методик марказга айланди. Қомусчи кадрлар вояга етди. Ўтган муддат ичида қирққа яқин қомусий адабиётлар, маълумотномалар ва луғатлар чоп этилди. Шу йил Қомуслар Бош таҳририяти ташкил этилганига 25 йил тўлди.

60-йилларнинг бошларидан Ўзбекистон тарихида биринчи марта миллий қомус яратишга киришилган эди. 1968 йил январь ойида Ўзбекистон Фанлар академияси таркибида илмий-тадқиқот институти ҳуқуқида Ўзбек Совет Энциклопедияси Бош редакциясини ташкил этиш тўғрисида махсус қарор қабул қилинди. Турли фан соҳаларидан 100 дан ортиқ машҳур олимларни бирлаштирган ЎзСЭ Бош таҳрир ҳайъати тасдиқланди. Унинг биринчи Бош муҳаррири этиб академик И. М. Мўминов тайинланди.

Қомуслар Бош таҳририяти қисқа муддатда жуда катта ва мураккаб ишни амалга оширди. Ўзбек қомусининг 9 минг саҳифани ташкил этган ўн тўрт жилдида фаннинг турли соҳаларидан 45 мингга яқин мақола берилди. Жамоанинг куч-ғайрати ва жумҳуриятимиз илмий жамоатчилигининг мадади билан 14 жилдли Ўзбек Совет Қомусининг 1 нашри 1968 — 1980-йилларда тайёрланиб чоп этилди...

Албатта, биринчи ўзбек қомусига ижтимоий-сиёсий ҳаётимизда юз берган ҳозирги ўзгаришлар, мустақиллик, демократиялаш мезонидан келиб чиқиб баҳо берадиган бўлсак, ундаги кўп мақолалар муайян даражада эскирган ва ҳозирги кун талабларига жавоб бермайди. Етмиш йил давомида сохта ақидалар, улар асосида шаклланган маданиятимиз, адабиётимиз, тарихимиз хусусидаги бир ёқлама тасаввурлар остин-устин бўлиб кетди. Бир вақтлар унутилган, топталган маънавий маданий хазинамизни халққа қайтариш, бой тарихий меросимизни қайта идрок этиш, бир ёқлама талқинларни бартараф қилиб, адолатни, тарихий ҳақиқатни тиклаш йўлида кучли ҳаракат бошланди.

Маънавий ҳаётда юз бераётган туб ўзгаришлар, шубҳасиз қомусий нашрларда ҳам ўз аксини топиши керак. Қомусий нашрларнинг сони на сифатига қараб, таъбир жоиз бўлса, муайян миллатнинг фани ва маданий тараққиёти даражасига баҳо берилади. Қомуслар Бош таҳририяти чорак аср давомида қомуслар, луғатлар ва бошқа маълумотномалар чиқариш бўйича ўзига хос илмий-методик марказга айланди. Фан ва техниканинг барча соҳалари бўйича соҳа энциклопедиялари нашр этилмоқда. Бу йўналишда кейинги йилларда «Тошкент» икки томлик «Энциклопедик луғат», «Оммабоп медицина энциклопедияси» чиқарилди. Мўлжалда яна бир қанча қомуслар бор. Булар: ўзбек тилида «Пахтачилик», «Адабиёт ва санъат», «Хотин-қизлар қомуси», «Самарқанд», «Тиббиёт қомусий луғати» ва ҳоказо. Ҳозир «Ўзбекистон Республикаси» деган бир жилдли кичик универсал қомус тайёрланмоқда.

Турли соҳаларга доир луғатлар нашрдан чиқаётир. Республикамизда она тилимизга давлат мақоми берилиши муносабати билан ўзбек тилида турли туман луғатлар яратиш долзарб вазифалардан бири бўлиб қолди. Икки тилли, уч тилли луғат ва сўзлашгичлар нашр этиш давом этмоқда. «Ўзбекча-русча-форсча», «Инглизча-русча-ўзбекча» сўзлашгичлар нашр этилди. «Немисча-русча-ўзбекча», «Ўзбекча-арабча» луғатлар, «Русча-ўзбекча-хитойча» сўзлашгичи матбаага берилган. Бундан ташқари Атамалар қўмитаси билан ҳамкорликда фан соҳаларидан атамалар луғатлари нашр этилаётир.

Давримиз учун зарур бўлган энг муҳим соҳалардан маълумотнома, яъни справочник адабиётлар нашр этиб борилмоқда. Масалан, «Ўзбек тилида иш юритиш» китоби ярим миллион нусхада чоп этилди. Тил ҳақидаги қонуннинг 2-моддасига биноан иккита китоб: «Ўзбек исмлари», «1001 сўз» чиқарилди. Мана бу йил «Мустақил Ўзбекистон — тарих силсилаларида» маълумотномаси нашр этилди.

Халқимиз тарихий ва маданий ёдгорликларини нашр этишга катта эътибор берилмоқда. Бу йўналишда дастлаб «Ҳикматнома» китоби чиқди. Имом Бухорийнинг 4 жилдлик «Ҳадис»ларининг икки жилди босмадан чиқди, қолган икки жилди ҳам чоп этилиш олдида. «Бобурнома», «Амир Темур аждодлари», «Пайғамбарлар қиссаси», «Мусулмоннома» китоблари ҳам шу йўналишдаги ишлардандир.

«Хотира» китоблари нашр этилмоқда. Маълумки, юртимиз иккинчи жаҳон урушида озмунча қурбон берган эмас. Ҳалок бўлганларнинг номларини абадийлаштириш мақсадида фахрийлар кенгаши билан ҳамкорликда ҳар бир вилоят бўйича шундай китоб нашр этилади.

Қомусий нашрларда илмийликни таъминлаш жуда муҳим, чунки уларда енгил-елпи, бир ёқлама, ёки мунозарали мақолаларни бериб бўлмайди. Мақолаларнинг илмийлигини таъминлаш учун Фанлар академиясининг ҳақиқий ва мухбир аъзолари, турли соҳаларнинг етакчи мутахассисларига суянилади. Масалан, оммабоп ўзбек қомусида ёритилган мақолаларни тайёрлашда академиклар С. А. Азимов, Э.И. Адирович, Т. З. Зоҳидов, В. З. Зоҳидов, Қ. А. Зуфаров, И. М. Мўминов, Ғ. О. Мавлонов, Ў. О. Орифов, О. С. Содиқов, Т. А. Саримсоқов, С. Х. Сирожиддинов, И. О. Султонов, Е. Х. Тўрақулов, В. Қ. Қобулов, М. Х. Хайруллаев, М. З. Ҳамидхонов, Э. Ю. Юсупов, Ш. З. Ўрозаев, О. Э. Эшонов ва бошқалар катта ёрдам беришган. Юқорида номлари зикр этилган алломаларимиз ва уларнинг издошлари саъй-ҳаракатлари билан мамлакатимизда миллий қомусчилик мактаби яратилди. Кейинги йилларда чоп этилган «Политехника луғати»га академик Т. Р. Рашидов, «Ёш физик энциклопедик луғати»га академик П. Қ. Ҳабибуллаев, «Ёш химик энциклопедик луғати»га ЎзФА мухбир аъзоси М. Асқаров, «Ёш математик қомусий луғати»га академик М. С. Салоҳиддинов муҳаррирлик қилишди.

Ҳаммани Ўзбек қомуси 2-нашрини тайёрлашнинг аҳволи қизиқтириши шубҳасиз. Янги нашр аввалombор катта маблағ, катта илм билан боғлиқ. Ўзбек қомуси 2-нашрининг асосий концепцияси ишлаб чиқилган, методикаси тузилган, мавзуга доир сўзлик лойиҳалар тайёрланган.

Иккинчи нашр 12 жилддан иборат бўлиб, 50000 мақолани ўз ичига олади.

Бу нашрда ижтимоий ва табиий фанлар нисбати деярли тенгма-тенг бўлади. Бунга асосий сабаб тарихимизни, қадриятларимизни ўз ўрнига қўйиб ёритишга катта эътибор берилади. Мақолалар миллий истиқлол мафкураси билан йўғрилган бўлади. Шахслар ҳақида мақолалар беришга янги талаблар қўйилмоқда. Катта тарихий шахслар, йирик ижодкорлар, кашфиётчилар, олимларгина янги қомусдан жой оладилар. 2-нашрда 12 минг безак материали, 1000 дан зиёд харита бўлиши кўзда тутилган.

Табиийки, бу катта ишни амалга оширишнинг ўзи бўлмайди. Бунинг учун замонавий босмохона зарур. Махсус қоғоз, картон ва бошқа материаллар лозим бўлади.

Ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида оммавий ахборотнинг намунаси ҳисобланган қомусларни нашр этиш қийинлашиб бормоқда. Зотан, қоғоз ва бошқа матбаа материаллари баҳоси ва харажатлари бир неча юз баравар ошди. Оқибатда қомусий нашрлар сони камайиб бормоқда. Ҳозирги кунда жумҳуриятимиз аҳолиси учун жуда зарур бўлган ўнга яқин қомусий нашрлар устидаги ишларни тўхтатиб қўйишга тўғри келмоқда. Чунки нашриёт камхарж, фойда келтирадиган адабиётларни чиқаришга мажбур бўлмоқда.

Давлат тили тўғрисидаги Қонуннинг ижроси бўйича фан соҳаларига оид бир қанча атамашунослик луғатлари нашр этилиши лозим. Бундай луғатларга ҳозирги кунда эҳтиёж катта бўлгани ҳолда нашриётлар уларни чиқаришдан моддий манфаатдор эмас. Юқоридаги ҳолатлар инобатга олиниб, бозор иқтисодиёти шароитида жуда катта маърифий, маданий ва ижтимоий аҳамиятга эга бўлган энциклопедия иши давлат муҳофазасига олинса амалга оширилаётган хайрли ишлардан бири бўларди, деб ўйлаймиз.

Нурислом ТЎХЛИЕВ,
Қомуслар Бош таҳририятининг бош муҳаррири, иқтисод фанлари доктори, профессор.

Эътиқод чорраҳаларида

МЕН ХАЛҚ БИЛАН БИРГАМАН

Мен «Эрк» демократик партиясида бугун вужудга келган вазият тўғрисида фикр билдирмоқчи эмас эдим. Бироқ, профессор Шоди Каримовнинг «Халқ сўзи» газетасининг шу йил 27 октябрь сонида босилган мақоласи муносабати билан матбуотда билдирилаётган фикрлар, шу жумладан «Эрк» раҳбарларининг «Озодлик» радиоси орқали айтаётган гаплари мени матбуотда чиқишга ундади. Гап ҳурматли профессорни бўҳтонлардан ҳимоя қилиш тўғрисидагина бормайди. Шоди Каримов ёзган гапларга «Эрк» раҳбарлари ҳам мазмунан эътироз билдира олмадилар. Оддий эркчиларга ҳам, халққа ҳам «Эрк» партияси қандай хавфли йўлга кириб кетганлиги ва бунинг сабаблари ҳақида ахборот бериш фойдадан холи бўлмас. Кейинги 9 ой мобайнида партия Марказий Кенгашининг Бош котиби вазифасини бажариб келган ва мутахассислиги бўйича ҳуқуқшунос бўлган кишининг фикрлари кўпчиликни қизиқтирса керак.

Ўзбекистондаги муҳо и- фат тўғрисида танқи й фикрлар билдирилган ар қандай мақола айрим и- шиларда «буни ҳуку ат уюштирган» деган фикр й- ғотади. Хусусан, «Эк» раҳбариятидан бошқ ча фикр кутиб бўлмайди. Мз- кур мақоламга ҳам та на тошлари отилиши мум н- лигини биламан. Лекин на чора? Кимдир бор ҳақи ат- ни айтиши керак-ку! Асс- сиз таъналардан мен чи- майман.

1990 йил апрель йи- нинг охирлари эди. дст- ларимдан бири телефо ки- либ, Муҳаммад Солиҳ би- лан бирга ташриф бую иш- ларини билдирди. Мен уларни уйимда қабул қи- лишга бажонидил рози бўл- дим. Бир пиёла чой сти- да М. Солиҳ Ўзбекис нда янги сиёсий партия ту ла- ётганлигини, бу партия рас- мий ҳокимиятга нис тан оппозицияда бўлишл ини ўзининг етарли тажр аси йўқлиги учун партия аис- лигига мени тавсия з иоқ- чи эканлигини бил рди. Таклиф жозибали бўл -да, мен КПСС аъзоли дан чиқмаганлигимни айти бу таклифни қабул қила ол- маслигимни билдирдим ва узр сўрадим. Шундай бўл- сада «Эрк» демо атик партиясининг 1990 й 30 апрелда бўлиб ўтган таъ- сис қурултойида м мон сифатида иштирок дим. Қурултой жуда при тив тарзда ўтди, ҳамма ҳла ган кишилар залга ириб ўтиравердилар. Турли ви- лоятлардан келган арға- заб вакиллар қўл рини мушт қилиб, мавжуд ту- зумга, коммунистларга рес- публика раҳбарларига нис- батан нафрат ва ғаз би- лан гапирдилар. Ку лим- дан «бу партия қанақа пар- тия бўларкин, қанда йўл- да бораркин» деган авол ўт... «Эрк» тўғри даги дастлабки хавотирли фикр менда ўшанда пайдо бўл- ган эди. Бироқ шахс Му- ҳаммад Солиҳ менда яхши таассурот қолдирди. Бу пайтда у Ўзбекистон ёзув- чилар союзининг отиби бўлиб, Ўзбекистон х к де- путати этиб сайланг эди.

1990—1991 йилл мо- байнида «Эрк» раҳ рияти ўртача, мўътадил л ту- тиб келди, муста ллик, демократия ва адол учун курашди ва ўз тара дорла- ри сафини анча ке айтир- ди. Мустақилликни даст- лабки меваси с атида «Эрк» демократик п ртияси Ўзбекистондаги сиёс пар- тиялар ва ҳаракатл ора- сида биринчи бўли рўй- хатга олинди. Парт нор- мал шароитда ишл ва фаолият кўрсатиш имко- ниятига эга бўлди. мпар- тия ўз фаолиятин тугат- ди. «Эрк» дастури маф- тункор мақсадлар вази- фалар бир талай э Шу- нинг учун ҳам кў киши- лар унга аъзо бўли кирди- лар. Ана шундай ша- роитда мен ҳам «Эрк» де- мократик партиясин аъзо бўлиш тўғрисидаги таклиф- ларини қабул қилди Мен партия раҳбар орг ларига сайланмаган бўлс да, бу органларнинг маж слари- да иштирок этадиган бўлдим.

1991 йилнинг ноябрида Ўзбекистон Республикаси Президентлигига сайловлар белгиланди. Бу сайлов Ўзбекистон тарихида биринчи марта кўппартиявийлик асосида ўтказилди. «Эрк» партияси ўз Раиси Муҳаммад Солиҳни президентликка номзод қилиб кўрсатди.

Кам сонли янги партиянинг сайловда ғалаба қозонишига умид боғлаш қийин эди. Бироқ ноумид шайтон деган гап бор. Муҳаммад Солиҳ ҳам ноумид эмас эди. Халқнинг турмуш шароити ҳийла оғирлашиб бориши М. Солиҳнинг умидларини улуғлаштирар, имкониятларини оширарди. Яна бир ҳаракат қилинса, ғалаба келадигандай туюлди унга.

Сайловдан кейин Ўзбекистон Президенти юрт тинчлигини ва миллат бирлигини ўйлаб М. Солиҳга жуда юқори лавозим таклиф қилгани сир эмас. Солиҳ бу таклифни қабул қилмади, афтидан уни фақат Президент лавозими қизиқтирарди. Чет эл демократларининг мадади ва ваъдалари ҳам М. Солиҳни анча чалғитган бўлса керак. Хуллас, у муроса ва ҳамкорлик йўлини амалда инкор қила бошлади. 1992 йил ўрталарига келиб Солиҳ очиқдан-очиқ ҳужумга ўтди, зеро Олий Кенгашда унинг тарафдорлари кўпайиб қолган эди. Бундай шароитда республикада вазиятнинг кескинлашуви қўл келиши мумкин эди. Шунинг учун М. Солиҳ «Бирлик» раҳбарлари билан бирга Олий Кенгаш сессияси очиладиган кунга Тошкентда, вилоят ва туман марказларида митинг тайинлади. Рухсат этилмаган бу митингга йўл қўйилмади.

Бироқ вазият анча таранглашди. Шунда Солиҳ яхши ўйламасдан катта бир хатога йўл қўйди: депутатлик мандатини намойишкорона топшириб, Олий Кенгашни тарк этди. Эркчилар бундан бехабар эдилар, шунинг учун улар ҳангу-манг бўлиб қолишди. Солиҳнинг бу ҳаракатини нафақат халқ ва сайловчилар, балки «Эрк» аъзолари ва фаоллари ҳам маъқулламадилар. Ўйламай қилинган иш парламентдаги партия фракциясига катта зарба бўлди. Ана шу пайтда «миллий мажлис» деб ном олган жиноий иш тергов қилина бошлади. Гарчи «Эрк» раҳбарияти партия ва унинг Раисининг «миллий мажлисда» иштирокини инкор қилсаларда, тергов ва суд бошқача хулосага келдилар. Мазкур иш бўйича «Эрк» котиби О. Орипов ва партия аъзоси С. Умрзоқов қамоққа олиндилар, М. Солиҳга айб эълон қилинди. О. Ориповнинг қамоққа олиниши муносабати билан М. Солиҳ бутун республика бўйлаб яна митинг тайинлади. Шу муносабат билан у прокуратурага чақирилиб, огоҳлантирилди. Митинглар ўтказиш тўғрисида партия раҳбар органларининг қарори йўқ эди, митинг 21 февралга оғзаки равишда тайинланган экан. Бу митингга М. Солиҳ четдан туриб (ўша кунлари у Ўзбекистонда эмас эди) раҳбарлик қилишга уринди, бироқ вазиятни ҳисобга олиб биз митингга йўл қўймадик.

Шундан кейин кўп ўтмай чет элда «Эрк йўлидан» номли китобча чоп этилганлиги маълум бўлди. Бу китоб расман «Эрк» тарихига бағишланган бўлсада, аслида Ўзбекистон ҳукумати ва Президентига қарши қаратилган эди. Шу муносабат билан М. Солиҳ ва бошқа баъзи бир эркчилар тегишли органлар томонидан сўроқ қилиндилар. Апрель ойининг ўрталарида М. Солиҳ ғойиб бўлди, бироз вақт ўтгач, унинг чет элдалигини билдик. Бола-чақасини ҳам олиб кетган М. Солиҳ чет элда туриб ҳукуматга нисбатан ўз позициясини янада қаттиқлаштирди. 1993 йил август ойида эса М. Солиҳ Олмаота шаҳрида Ўзбекистон Президентига қарши «Давлат сирлари» номли китобча чиқарди, бу китоб ҳам аввалгисидек китобхонга етиб келмади. 20 минг нусхада чоп этилган бу китобни Солиҳнинг энг ишончли сафдоши Дилором Исоқова яшириб қўйган жойидан тегишли органларга топиб берипти.

Шундай қилиб, «Эрк» демократик партияси ва унинг Раиси Муҳаммад Солиҳ кейинги бир ярим йил ичида расмий ҳокимият билан мулоқот ва ҳамкорлик йўлидан конфронтацион кураш йўлига ўтиб кетди. **Бу йўл партия Низомига хилоф равишда амалга оширилмоқда. «Эрк» Низомида** конфронтацион кураш йўли жуда хавфли йўл сифатида қораланган. Хўш, партия раҳбарияти ва даставвал, партия раиси фаолиятидаги бундай бурилишга сабаб нима бўлди, деган савол туғилади.

«Эрк» демократик партиясининг совет тузуми даврида қабул қилинган дастурида иккита мафтункор вазифа бор эди: Ўзбекистоннинг мустақилликка эришиши ва мамлакатда демократик ҳуқуқий давлат барпо қилиш. Бугунги кунда Ўзбекистон мустақил давлатга айланди, Республика Конституциясида демократик ҳуқуқий давлат барпо қилиш вазифаси ёзиб қўйилди. Бинобарин, муҳолифат халқ оммасини ўз орқасидан эргаштириш имкониятини берувчи ҳар икки «кузир»дан маҳрум бўлди. Бундай шароитда муҳолифат олдида бирдан-бир оқилона йўл бор эди. У ҳам бўлса — асосий мақсадга эришиш йўлида бошқа партиялар ва расмий ҳокимият билан ҳамкорлик қилишдир. Бироқ «Эрк» раҳбарияти бу йўлдан бормади, чунки ҳамкорлик йўли муҳолифат манфаатларига жавоб бермай қолди. Эндиликда муҳолифат раҳбарларининг асосий мақсади ҳокимият учун очиқ курашиш бўлиб қолди, бу кураш демократия учун кураш ниқоби остида олиб борилмоқда. «Эрк»нинг конфронтацион кураш йўлига ўтиб кетишининг асосий сабаби ана шунда деб биламан.

Энди «Эрк» фаолиятига тааллуқли айрим жиҳатларни кўриб чиқайлик. Аввало, «Эрк» фаолларини асоссиз суд қилишмоқда деган фикр туғдиришга уринмоқдалар.

«Озодлик» радиосининг эшиттиришларига ишонилса, бутун Ўзбекистонда юзлаб эркчилар асоссиз равишда қамоққа ташланган деган тасаввур пайдо бўлади. Аслида эса «Эрк» партияси аъзоларидан фақат 7 киши судланди. Уларнинг иккитаси — Отаназар Орипов ва Саловат Умрзоқов «Миллий мажлис» деб номланган жиноий иш бўйича судландилар. Бу иш бўйича Олий суд чиқарган ҳукм мазмуни матбуотда эълон қилинганлиги учун унга тўхтаб ўтирмайман. Учинчиси «Эрк» партияси Фарғона вилоят ташкилотининг котиби Иномжон Турсуновдир. У маст ҳолда милиция ходимларини ҳақорат қилишда ва уларга нисбатан куч ишлатишда айбдор деб топилган. Ҳамюртим сифатида Иномжонни яхши биламан, у билан суддан олдин ҳам, кейин ҳам суҳбатлашганман, иш материаллари билан танишиб чиққанман. Шуни айтишим керакки, Иномжон содир қилган жиноятни мухолифатга алоқаси бўлмаган ҳар қандай шахс содир қилганда ҳам 3—4 йилга ҳукм қилинган бўларди. Яна бир «Эрк» аъзоси — Сафар Бекжонов Элликқалъа музейидан бебаҳо тилла тангани алдаш йўли билан олиб, қайтариб бермаганлиги учун ўғирликда айбланиб қамоққа олинган. Унинг ҳаракати «Ўзбекистон овози» газетасининг шу йил 22 сентябрь сонида босилган «Ким ўғри» сарлавҳали мақолада тасвирланган. «Эрк» фаоллари Сафар Бекжонов туҳмат билан қамоқда ўтирганлигини айтмоқдалар. Шубҳаларга ўрин қолмаслиги учун мен тегишли органлардан Сафар Бекжонов билан учраштиришни илтимос қилдим. Менга бундай имконият берилди. Бир соатдан ортиқ вақт мобайнида мен Бекжонов билан суҳбатлашдим. У тангани тилхат билан олиб, Муҳаммад Солиҳга келтириб берганини тан олди ва терговда ҳам шундай кўргазма берганини айтди. Хуллас, газетада қандай ёзилган бўлса, худди шундай. Тангани Муҳаммад Солиҳ нима сабабдан қайтариб бермаётганлигини Бекжонов билмас экан. У ўз ҳаракатини жиноят деб ҳисобламаслигини айтди. Муҳаммад Солиҳ эса танга масаласини ҳукумат ўйлаб топган туҳмат дейиш билан чекланмоқда.

Яқинда Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек тумани судида «Эрк» газетаси ходимлари устидан суд ўтказилди. Бу воқеа ҳам муҳолифат орасида шов-шувга сабаб бўлди. Суд жараёнига муҳолифатни таъқиб қилиш деб баҳо берилмоқда. Ҳақиқатда эса уларни муаллифлар қалам ҳақини ўзлаштиришда айблаб суд қилдилар. Мен ҳам шу иш бўйича гувоҳман. «Эрк» газетасида бир неча марта мақолаларим босилиб чиққан эди, қалам ҳақи тўлаш ҳақидаги ҳужжатлардаги ҳамма имзоларимни сохталаштиришган экан. Менга ўхшаган кўплаб гувоҳлар бор. Шундай бўлгач, «Эрк» газетаси ходимлари туҳмат билан жавобгарликка тортилди, деб айтишга асос борми? Мутлақо йўқ. Уларни асосли равишда суд қилишди.

Умуман, қонунга ҳурматсизлик, уни менсимаслик «Эрк» раҳбарияти учун оддий воқеага айланиб қолган. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси 1993 йил 12 мартдаги қарори билан Ўзбекистон ҳудудида фаолият кўрсатаётган жамоат бирлашмаларини рўйхатга олиш қоидаларини тасдиқлади. Аввал рўйхатга олинган барча жамоат бирлашмалари мазкур қоидаларда белгиланган тартибда 1993 йилнинг октябрь ойига қадар қайта рўйхатдан ўтишлари зарур деб топилди. Шунга мувофиқ барча жамоат бирлашмалари қайта рўйхатдан ўтдилар. «Эрк» раҳбарияти эса тасдиқланган қоидаларни Конституцияга ва қонунга хилоф деб ҳисоблаб, партияни қайта рўйхатдан ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатларни Адлия вазирлигига тақдим қилмади. Белгиланган муддат ўтказиб юборилди, эндиликда «Эрк» демократик партияси рўйхатга олинмаган партияга айланди ва унинг фаолияти тўхтатиб қўйилиши мумкин. Бунда ҳокимият органларини айблаб бўлмайди, албатта.

Қонуний ҳокимиятга, қонунга очиқчасига қарши туриш «Эрк» партиясининг яқинда бўлиб ўтган Қурултойида партия раисини ва раҳбар органларини сайлашда ҳам ўз ифодасини топди. 1993 йил апрель ойидан бери чет элда юрган, устидан бир нечта жиноят иши мавжуд бўлган, яқин йилларда Ўзбекистонга қайтиб келиши амримаҳол бўлган Муҳаммад Солиҳ партия раиси этиб сайланди. Унинг номзодини муҳокама қилиб ҳам ўтиришмади. «Миллий мажлис» деб аталган жиноий иш бўйича Ўзбекистон Олий суди томонидан яқиндагина айбдор деб топилиб, ҳукм қилинган ва қонунга кўра ички ишлар органларининг назоратида турган Отаназар Орипов эса Қурултойни олиб борди ва Марказий Кенгаш котиби этиб сайланди. Қонунга одил судловга ҳурматсизлик шунчалик бўладими? Ҳуқуқий давлат барпо қилишни ўз дастурида асосий мақсад қилиб ёзиб қўйган партия қонунга ҳурмат билан қарашда бошқаларга намуна бўлиши керак эмасми?

Юқорида айтилганлардан қуйидаги хулосани чиқариш мумкин: «Эрк» демократик партияси билан расмий ҳокимият ўртасидаги муносабатларнинг кескинлашувида «Эрк» раҳбариятининг айби оз эмас.

Муҳаммад Солиҳ 1993 йил баҳорида қонуний ҳокимият билан ҳамкорлик йўлини излай бошлаган эди. Шу мақсадда у матбуотда босиб чиқариш учун каттагина мақола тайёрлади, унда «Эрк» партияси Президент Ислом Каримовнинг сиёсатини қўллаб-қувватлашга тайёр эканлиги баён қилинган ва асослаб берилган эди. Муҳаммад Солиҳ Ўзбекистон Президентига телеграмма йўллаб, «Эрк»нинг навбатдаги қурултойи 1993 йилнинг 12 июнига тайинланганини, қурултой Президент ички ва ташқи сиёсатининг асосий йўналишларини маъқуллажагини ёзган эди. Бироқ, кўнгилсиз воқеа рўй бериб, Солиҳ жуфтакини ростлаб қолди. Партия Марказий Кенгашининг навбатдаги Пленумини М. Солиҳнинг ўзи 16 майга тайинлаган эди. Бу Пленум унинг иштирокисиз ўтди. Пленум иштирокчилари (уларнинг ичида идрокли ва инсофлилари анчагина) якдиллик билан республикадаги сиёсий партиялар ва ҳаракатларга, барча фуқароларга Мурожаат қабул қилди. Мурожаат мазмунини деярли тўлалигича Муҳаммад Солиҳ тайёрлаб кетган мақоладан олдик, унда сиёсий кучлар ва фуқаролар тинчлик, осойишталик ва миллий бирликка даъват қилиндилар. Ҳамма инсофли ва фаросатли кишиларга маъқул келадиган бу Мурожаат матбуотда эълон қилинди. Чет элда юрган Муҳаммад Солиҳ Мурожаатни қоралади ва ҳукумат билан муроса қилмасликка чақирди. М. Солиҳда бўлган ўзгаришга эътибор бердингизми? Агар у Ўзбекистонда бўлиб, Пленумни ўзи ўтказганда ҳам Мурожаат қабул қилинарди, бунинг эвазига у қўшимча обрў олган бўларди. Чет элга қочиб кетиши Солиҳнинг позициясини бутунлай ўзгартирди. Энди у осойишталикка ҳам, миллат бирлигига ҳам қарши. Мурожаатни қабул қилиш ташаббускорларини Солиҳ сотқинликда айблади.

«Эрк» партиясининг аллақачонлар ўтказилиши лозим бўлган навбатдаги IV қурултойи анча курашлардан кейин шу йилнинг 25 сентябрида бўлди. Солиҳ ва унинг тарафдорлари қурултойни барбод қилиш учун астойдил ҳаракат қилдилар. Бироқ уни ўказиш шарт эди, чунки, партия қурултойи Солиҳ учун хавфли эди, чунки у қурултойда қатнаша олмас ва бинобарин, партия раислигига сайланмай қолиши ҳам мумкин эди. Қурултой ўтказилмасачи? У ҳолда партия қайта рўйхатдан ўтмас, лекин Солиҳ бемуддат партия Раиси бўлиб қолаверарди. Чет элларда уни мухолиф партиянинг раҳбари сифатидагина тан олишади.

Партия қурултойига М. Солиҳ магнит тасмасига ёзилган «ҳисобот»ини юборди. Унда Ўзбекистон Президенти ва ҳукумати шаънига бўлмағур гаплар айтилган, ҳамма нарсада улар айбланган, «ғалаба» яқинлигига ишонч билдирилган ва муросасиз курашга чақирилган. Қурултой партия Раиси ва Марказий Кенгаш ҳисоботлари юзасидан конкрет қарор қабул қилмади, Солиҳнинг сўзларини қарсаклар билан кутиб олиб, уни яна партия Раислигига сайлади, Солиҳ юборган матн асосида Ўзбекистон Президенти номига ультиматум қабул қилди (у Мурожаат деб номланган). Партия Бошқарув ҳайъати топшириғи билан мен тайёрлаган ва фаросатли кишиларга маъқул келадиган қарор лойиҳаси делегатлардан яширилди. Хуллас, қурултойда М. Солиҳнинг шахсий амбициялари партия манфаатларидан устун келди. Бундай шароитда мен партия Марказий Кенгашининг Бош котиби лавозимига делегатлар томонидан кўрсатилган номзодимни қайтариб олдим. Партиянинг хавфли йўлга ўтганлигига ақли етган бошқа бир неча фаоллар ҳам Бош котибликка ўз номзодларини қўймадилар. Натижада бу лавозимга кўпчилик билмайдиган бетайин бир киши сайланди.

Қурултой ишчи ҳайъатида ўтирар ва делегатлар нутқларини тинглар эканман, менда беихтиёр бир савол пайдо бўлди: ҳокимият шундайинлар қўлига ўтса нима бўларкин? «Худо кўрсатмасин» дедим ўзимга ўзим, Кўпчилик делегатлардаги умумий ва сиёсий маданиятнинг ўта пастлиги, саёз фикрлаш, салоҳиятсизлик, ҳамма нарсага нафрат билан қараш, нотиқларга ҳалақит бериш учун қарсаклар чалиш, пол тепиб депсинишлар — буларнинг ҳаммаси ҳокимиятга таъмагирлик қилаётган партиянинг савиясини кўрсатиб турарди.

Партия Раиси Муҳаммад Солиҳнинг бугун қилаётган ишлари бировни сўкиб қочиб, узоқдан мушт ўқталадиган болани эслатади. Партияни оғир шароитда ташлаб қочиб, бола-чақаларини ҳам олиб кетиб, эндиликда чет элда туриб ўз сафдошларини муросасиз курашга чақириш мардлик ҳисобланмайди.

Солиҳ ўзининг партия раислигига сайланишини партия принципиал йўлининг ғалабаси деб баҳолади. Аслида эса у таклиф қилаётган конфронтацион кураш йўлини маъқуллаш ҳокимият нималигини билмайдиган, лекин уни қўлга олиш учун ҳар нарсага тайёр турган бир ҳовуч экстремистларнинг асл мақсадларини билдириб қўйди холос.

Бутун бир сиёсий партия бугунги кунда хусусий ташкилотга айланиб қолди ва ўз эгасига хизмат қилмоқда. Партия раиси ёлғиз ўзи партия номидан қарорлар ва баёнотлар қабул қилмоқда, қурултой ва пленумларда сайланадиган шахсларни лавозимга тайинлаб, лавозимдан олмоқда. Коммунист диктаторлар ҳам бундай ишларни қилмаган эди. Муҳаммад Солиҳнинг хулқ-атворини кузатиб юрган айрим кишилар: «Ленин ҳам ўз партиясига чет элда туриб шундай раҳбарлик қилган эдику» деб заҳарханда қилмоқдалар.

Маълумки, «Эрк» партияси рўйхатга олинишидан олдин ҳам, Президентликка сайловлар даврида ҳам, ундан кейин ҳам Ўзбекистон ҳукуматининг ва шахсан Президент И. Каримовнинг мазкур партияга муносабати ижобий эди. «Эрк»нинг биринчи бўлиб рўйхатга олиниши, шаҳар марказидан унга яхшигина қароргоҳ берилиши, енгил автомобиллар ажратилиши, партия нашри бўлган газетанинг катта тираж билан чиқа бошлаши, М. Солиҳга жуда юқори лавозим таклиф қилиниши, «Эрк» вакилларининг ҳукумат органларида ишлаш учун таклиф қилиниши — буларнинг ҳаммаси Республика раҳбариятининг «Эрк» демократик партиясига муносабати жуда яхши эканлигини билдирмасмиди? Бунга жавобан «Эрк» раҳбарияти нима қилди? Ҳукумат биздан қўрқаяпти, деди, бизни сотиб олмоқчилар деди, бошқа хаёлларга борди. Хуллас, андишанинг отини қўрқоқ деди, яхши таклифларни қабул қилмади. Ўшанда Президент «Эрк» партиясига яхши маънода қўл чўзган эди, жавоб эса аксинча бўлди. Афтидан, партия раҳбарияти ҳукуматнинг муҳолифат олдида тиз чўкишини кутган эди. Лекин ўзини ҳурмат қиладиган бирорта ҳукумат муҳолифатга ялинмайди. Ўзбекистон ҳукумати ҳам худди шундай қилди.

«Эрк» Марказий Кенгашининг 1993 йил 16 майда бўлиб ўтган Пленуми партия бир қатор масалаларда Ўзбекистон Президентининг сиёсатини қўллаб-қувватлашга тайёр эканлигини маълум қилиб, менга ва Тошкент шаҳар ташкилотининг котиби Шоди Каримовга ҳокимият вакиллари билан мулоқотга киришиш вазифасини топширди. Шу муносабат билан биз Президент вакиллари билан бир неча марта учрашдик ва ўз позициямизни билдирдик. Улар ҳам муҳолифат билан ҳамкорлик қилишга тайёр эканликларини айтдилар ва агар эркчилар қонун доирасида фаолият кўрсатсалар, партиянинг нормал ишлашига шароит яратилажагини ваъда қилдилар. Бу махфий эмас, расмий музокаралар эди, унинг натижалари тўғрисида мен «Эрк»нинг IV қурултойида ахборот бердим. Қурултой делегатлари бу ахборотни диққат билан тинглаган бўлсаларда, М. Солиҳнинг муросасиз кураш йўлини маъқул кўрдилар ва ўзларининг чекланган кишилар эканлигини намойиш қилдилар.

Кейинги икки йил мобайнида «Эрк» марказий органлари бирорта арзигулик масалани кўтариб чиқмади, унинг асосий иши ҳукуматни, Президентни, ҳокимият органларини, бошқа сиёсий партияларни танқид қилиш, «фош қилиш» бўлди. Қонуний ҳокимиятга, бошқа сиёсий партияларга нисбатан муросасиз бўлиш, улар билан ҳар қандай ҳамкорликни рад қилиш, ҳукумат олдидаги қийинчиликларни кўпайтиришга уриниш, қийинчиликлардан хурсанд бўлиш, курашнинг нопок усулларини қўллаш каби ҳаракатлар партиянинг обрўйини тушириб юборди. «Эрк» партиясига нисбатан халқда совиш бошланди, партияга кириш ҳоллари деярли тўхтади. Бироқ, партия раҳбарияти ва Раиси йўл қўйилган хатолардан тўғри хулоса чиқаришга ноқобил эканлиги ҳам маълум бўлди. Ўзбекистон мустақилликка эришган ва демократик ҳуқуқий давлат барпо қилиш, эркин жамият қуриш вазифаси конституциявий вазифа қилиб қўйилган ҳозирги шароитда конфронтацион кураш учун мутлақо асос йўқ. Баҳс асосий мақсадга эришиш йўллари ва суръатлари тўғрисидагина бориши мумкин. Қонуний ҳокимият ва бошқа сиёсий партиялар, ҳаракатлар билан ҳамкорлик қилиш бугунги кундаги бирдан-бир тўғри йўлдир. Буни тушунмаган кишини узоқни кўра оладиган сиёсий арбоб деб бўлмайди. Йўл қўйилган хатоларни тан олиш ва улардан тегишли хулосалар чиқара билиш қобилияти ҳар қандай фаросатли одамга хос хислатдир.

«Эрк» демократик партияси раҳбарияти тутган йўл шунга олиб келдики, партияни тузишда ва уни оёққа турғизишда фаол иштирок этган Эркин Воҳидов, Аҳмад Аъзам, Зоҳир Аълам, Алишер Хўжа, Тоҳир Каримов, Ҳафиза Насруллаева каби ўнлаб фаоллар партиядан бутунлай чиқиб кетдилар ёки ундан узоқлашдилар. Шу муносабат билан мен М. Солиҳ партияга йўллаган хатларида айтган бир гапни эсладим. У «биз 10 киши қолсак ҳам мавжуд режим билан курашни давом эттираверамиз» деб «ваъда» берди. Афтидан М. Солиҳ ўзининг бу орзусига эришадиганга ўхшайди. «Эрк»ни тузган ҳам, уни тугатган ҳам Муҳаммад Солиҳ бўлди, десак муболаға бўлмайди. «Эрк» олдида халққа хизмат қила оладиган сиёсий кучга айланиш имконияти бор эди, бу имконият бой берилди.

Энди қисқача профессор Шоди Каримовнинг мақоласи тўғрисида. «Эрк» раҳбарлари асосий эътиборни муаллифнинг шахсига қаратмоқдалар ва мақола ҳукумат газетасида босилиб чиқарилганлигига урғу бермоқдалар. Мақолага «Озодлик» радиоси тайёрлаган шарҳда ҳам таажжубланадиган нарса бир саҳифали мақола ҳукумат газетасида чиқарилгани деб айтилди. Мен ҳам ўз мақоламни «Халқ сўзи» газетасида эълон қилишни хоҳлардим. Бунинг таажжубланадиган жойи бўлмайди. Чунки дунёда таажжубланадиган бошқа нарсалар ҳам кўп. Масалан, ўзининг холислигини ҳар куни қайта-қайта эслатиб ўтишдан чарчамаётган «Озодлик» радиоси бутунлай Ўзбекистонлик мухолифатчилар ихтиёрига бериб қўйилдику! Бу радиодан Ўзбекистон ҳақида бирон-бир илиқ сўз эшитиш қийин.

Бугунги кунда М. Солиҳ Ўзбекистондаги реал ҳаётдан бутунлай узилиб қолди, хаёлпарастликка, орзупарастликка берилиб кетди. У ўзининг «ғалаба»сига шу қадар ишонмоқдаки, бу «ғалаба»нинг муддатини ҳам белгилаб қўйди. Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллиги муносабати билан «Озодлик» радиоси орқали сўзлаб, Солиҳ «ғалаба яқин, мустақилликнинг учинчи йиллигини биз бошқача шароитда байрам қиламиз» деб айтди.

Курашнинг М. Солиҳ таклиф қилаётган йўли мамлакатда осойишталик ва барқарорликнинг бузилишига, миллатнинг бўлиниб кетишига олиб келади. Ўз моҳиятига кўра бу йўл қонли кураш йўлидир. Бу йўлни қўллаб-қувватлаш кишини халқ олдида бадном қилади. Шунинг учун мен фанатизм йўлига кириб кетаётганлар билан бирга бўла олмайман. Ўйлайманки, оддий эркчилар мени тўғри тушунишади. Халқ осойишталик ва сиёсий барқарорлик тарафдори. У бугунги қийинчиликлар ўткинчи эканлигини яхши билади. Мен халқ билан биргаман.

Содиқжон ЙИГИТАЛИЕВ.

Янги давр улуғбеклари

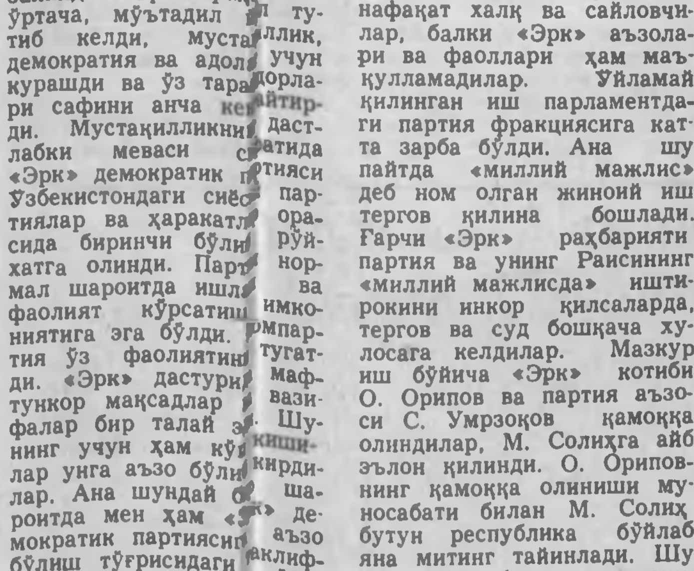

Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик а теат- рида Ўзбекистон спубли- каси истеъдодли шларини қўллаш «Улуғбек» жамғар- маси ташаббуси б н буюк мунажжим Муҳам Тара- ғай Улуғбек тав удининг 600 йиллиги олди «Янги давр улуғбеклари» левизи- он кўрик-танлови б иб ўтди. Унда республ мизнинг турли бурчакларидан келган, 12 ёшдан 17 ёшгача бўлган Улуғбек исмли 25 нафар ўқувчи қатнашди.

Турли савол-жавоблардан сўнг ҳакамлар ҳайъати беш нафар талабгорни кўрик-танлов ғолиби деб топди.

Биринчи ўринни кимё-технология институтининг 1-курс талабаси Улуғбек Умаров эгаллади. Иккинчи, учинчи ўринлар Алишер Навоий номидаги республика нафис санъат мактабининг 10-синф ўқувчиси Улуғбек Маҳкамов ва Тошкентдаги 309-шарқ тиллари лицейининг 10-синф ўқувчиси Улуғбек Абдурасуловга насиб этди. Тўртинчи, бешинчи ўринларга эса 309-шарқ тиллари лицейининг 8-синф ўқувчиси Улуғбек Шукуров ва Саъди Сирожиддинов номидаги физика-математика лицейининг 10-синф ўқувчиси Улуғбек Турсунов лойиқ топилди.

Ғолибларга ҳомийларнинг махсус мукофотлари ва жамғарма дипломлари топширилди.

Кўрик-танловда ёш қўшиқчи Достон Убайдуллаев, хонанда Илҳомжон Фармонов, республика ўқувчилар саройининг доирачилари ҳамда «Чаман» халқ дастаси ўзларининг куй ва қўшиқлари билан иштирок этдилар.

«Улуғбек» жамғармасининг бош директори Абдуқодир Норқулов раёсат номидан санъаткорларга ҳам махсус дипломларини топширди.

(ЎзА).

Меҳр кунда керак

ҲЕЧ КИМ БОШПАНАСИЗ ҚОЛМАДИ

Бунинг учун навоийликлар ҳукуматга астойдил миннатдорчилик билдиришмоқда.

Шу йилнинг 17 август куни кечга яқин юз берган кучли ёмғир довули Навоий вилояти далаларини ҳам четлаб ўтмади. Айниқса Навоий туманининг «Нарпай» давлат хўжалиги бу табиий офатдан катта зарар кўрди. Шамолнинг тезлиги секундига 20 метрни ташкил этди. Қирқ минутдан кўпроқ вақт ичида баҳорги икки ойлик миқдордаги ёғингарчилик юз берди. Ўн тўртта хонадон эгалари бошпанасиз қолди. 65 та уйга катта зарар етди. Кўплаб бинолар сув ичида қолди, 3,5 минг гектарга яқин майдондаги пахта, полиз, сабзавот, чорва озуқаси экинларини сел ювиб кетди. 20 километр масофадаги зовур кўмилиб яроқсиз ҳолга келиб қолди. Электр ва алоқа тармоқлари, йўл ва кўприклар ишдан чиқди.

Республика ҳукумат комиссияси хўжаликка келиб, аҳволни ўрганиб, бошпанасиз қолган ва табиий офатдан жиддий зарар кўрганларга тезда ёрдам кўрсатилажагини айтиб, улар кайфиятини кўтариб, тасалли берди. Орадан уч ой вақт ўтди. Табиий офат оқибатларини тугатиш жараёни қандай кечди? Биз вилоят аҳолига якка тартибда уй-жой қуриш бошқармаси бошлиғи, табиий офат оқибатларини тугатиш комиссияси аъзоси Тошпўлат Умаров ва Навоий тумани ҳокими Муқим Иброҳимовлар билан суҳбатлашдик.

Т. УМАРОВ: — Юз берган табиий офат оқибатида Навоий туманидаги «Нарпай» давлат хўжалиги бир миллиард 200 минг сўмлик зарар кўрди. Зудлик билан тузилган табиий офат оқибатларини бартараф этиш комиссияси ишга киришиб, зарур чора тадбирлар ишлаб чиқди. 200 миллион сўмлик маблағ ажратилди. Қурилиш ишларига вилоятдаги энг қудратли саналган Навоий қурилиш бошқармаси, Зарафшон қурилиш бошқармаси, Жамоахўжаликлараро қурилиш тресги, вилоят сув ва йўл қурилиши бошқармалари жалб этилди. Бошпанасиз қолганлар вагон уйлар билан таъминланди. Қишнинг изғиринли, қор-қировли кунларига қолмасдан икки ярим ой вақт ичида қайта қурилиши лозим бўлган 14 та уй қисқа вақт ичида фойдаланишга топширилди. Ҳатто зарар кўрганларнинг молхоналаригача қуриб берилди. Жорий ремонт қилиниши лозим бўлган 65 та хонадоннинг 50 га яқинида таъмирлаш ишлари тугалланди.

Табиий офатдан зарар кўрганларнинг ўзлари ҳам ҳукумат ёрдамини кутиб турмасдан баҳоли қудрат жорий ремонт ишларини бошлаб юборишди. Биз вилоят ҳокимлиги билан келишиб, уларга жамғарма банкларидан қарз (ссуда) олиб бердик. Унинг фоизини тўлашни хўжалик ўз зиммасига олди. Хўжаликда яшаб Навоий шаҳар ташкилотлари ва саноат корхоналарида ишловчиларга эса ўз меҳнат жамоалари томонидан моддий ёрдам кўрсатилиб, уйларини қайта таъмирлашда кўмак беряпти.

Хўжаликнинг биринчи ва иккинчи бўлимлари шаҳарнинг биқинида жойлашган бўлсада, ҳанузгача ичимлик суви билан таъминланмаган эди. Ҳозир ана шу муаммоларни ҳал этиш мақсадида лойиҳалаш ишлари бошлаб юборилди. Тез орада бу муаммо ҳам ҳал этилади.

М. ИБРОҲИМОВ: — Мен ишларнинг бу қадар шиддатли боришига ишонмаган эдим. Чунки ҳамма нарса маблағ ва материалга бориб тақалиб турган бир пайтда табиий офат бизни шоширибқўйди. Биринчи уйни 20 кун ичида қуриб фойдаланишга топширишди. Қолганлари ҳам тезлашиб кетди. Қурувчилар уч сменада, тунларини тонгларга улаб меҳнат қилишди. Уйларни қуришда оила аъзоларининг сонига ҳам катта эътибор берилди. Хўжалик ишчиси Нормурод Донақулов 11 нафар боласи билан икки хонали уйда яшарди. Ўрнида қурилган янги уй эса беш хонадан иборат. Молхона, ошхона, хуллас ҳамма шароит муҳайё. Республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабековнинг хўжаликка келиб мавжуд аҳвол билан танишиб жабрдийдаларга далда берганлиги ҳам бу ердаги ишларнинг суръатини оширди. Нарпайликлар республика ҳукуматига, туну-кун тинмай меҳнат қилган олижаноб, фидоий қурувчиларга қайта-қайта ташаккурлар билдириб, дуо қилишмоқда. Қурилиш материаллари танқислигига қарамасдан қисқа вақт ичида бир неча йиллик ишни қойиллатган қурувчилар ҳар қанча ардоқланса арзийди.

Маҳмуд МАРДИЕВ.

• *Юртимиз фидойилари*

АВЛИЁЛАР ИЗИ БОР БУНДА

Ҳоким очиқ чеҳра билан кутиб олди. Мени қизиқтираётган муаммоларга мендан ҳам жиддийроқ муносабатда экани сезилиб турарди. Бухоро шаҳри тарихи, обидалари ва маданий ёдгорликларининг аҳволи ҳақида гап очилиши билан у суҳбатга киришиб кетди.

— Вилоятимизга бир кунда ташқаридан минглаб меҳмон келиб кетади, — деди у жилмайиб. — Қадамингизга ҳасанот. Шулардан аксарияти қишлоқларга йўл олишади. Юмушларини битириб яна шаҳримиз орқали уйларига жўнаб кетишади. Кўраяпсизки, шаҳар улар учун бир қўниб ўтадиган жой. Ваҳоланки, унда қанчадан-қанча зиёрат қиладиган ёдгорликлар бор...

Убайдулла Ибодуллаевич бироз ўйланиб қолди. Жиддий тус олди ва сўзида давом этди:

— Шундай одамлар борки, улар яхшигина лавозимларда ишлашади. Ўзларини миллатимизнинг гуллари, деб ҳисоблашади. Афсус, маданий саводлари чатоқ... Маънавий қашшоқ — улар. Йўқса, шундай мўъжизалар ёнидан бефарқ, лоқайд ўтиб кетишавермасди. Ўзбекман деб кўкрагига урган ҳар бир фуқаро бу обидалар ҳақида шунчаки тасаввурга эмас, балки чуқур билимга эга бўлиши керак. Уларга меҳр, эътибор керак. Ёдгорликларнинг бугунги аҳволига ана шу муносабатдан келиб чиқиб баҳо бераверинг, — гапида давом этди у. — Ҳасратидан чанг чиқаяпти деб ўйламанг опа. Мақсад халқ ўз тарихини, ўтмишини билиши керак. Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, дейдилар. Халқ истеъдодларининг қони-жонидан бунёд бўлган бу кошоналарни қани энди иложи бўлганда Марказ аллақачон кўчириб олиб кетарди. Шундоқ ҳам қанчадан-қанча бойликларимиз, ёдгорликлар бошқа юрт музейларини безаб турибди. Бухоро Амири тахтини кўрмоқчи бўлсангиз Давлат Эрмитажига боринг. Ўзбек усталари, ҳунармандлари яратган қанчадан-қанча санъат дурдоналарини Англия, Франция, Олмониядан тортиб, дунёнинг барча жойида учратиш мумкин.

Биздаги айрим кишилар бўзчининг мокисидай чет элга қатнашдан эринмайдилар-у, ўзларининг кўҳна Самарқанди, Хиваю Бухороси ҳақида ҳеч қандай маълумотга эга эмаслар. Кўраяпсизки, маънавий эҳтиёжларимиз қашшоқлашиб кетган. Ўзбекистон, унинг келажаги ҳақида оғиз тўлдириб гапирамиз. Мустақиллик ҳам, миллат ҳам, юрт камоли ҳам ўзлигини англашдан бошланади. Ўзлигимиз — бу тарихимиз, ажойиб санъат ва адабиёт дурдоналари, қадриятларимиз... Улар темир қўрғонларда сақланаётгани йўқ. Улар ҳамманинг кўз ўнгида... Фақат уни кўра билиш, ўрганиш, ўқиш ҳар бир одамнинг ўзига боғлиқ. Буни тушунган одам ўзбек миллати ўтмишида саводсиз ва маданиятсиз деган ақидаларнинг нақадар разиллигини тушунади. Ўзлигини билмаган халқнинг эртаси бўлмайди.

Ана шу суҳбатимиздан кейин шаҳар ҳокими Убайдулла Ибодуллаевич 1988 йили Бухоро шаҳар ижроия комитетининг раиси этиб тайинланганида ишни обидаларга жон ато этишдан бошлагани бежиз бўлмаганига яна бир карра ишондим.

...Ўшанда у шаҳар корхоналари раҳбарлари, рассомлар, меъморлар, санъатшунослар, музей ходимларидан иборат гуруҳ тузиб, ўзи бош бўлиб, эски шаҳар бўйлаб пиёда юриш бошлади. Бу оддий, шунчаки тамоша ёки сайргоҳ эмасди. Шаҳар вокзалидан бошлаб унинг ҳар бир хоҳ катта, хоҳ кичик бўлсин, меъморий ёдгорликлари назардан ўтказилди. Аҳвол чатоқ эди. Обидалар нураб борарди. Пойдеворлари шўр сувдан зах тортгани қайси, безаклари тўкилиб, бўёқлари ўчгани қайси... омборхоналарга, болаларнинг футбол майдончаларига айлангани қайси... Кўчалардан ҳам путур кетганди. Электр симлари, бетартиб ўтказилган газ қувурлари осилиб ётарди. У ёқ-бу ёққа ташлаб кетилган бетон плиталар йўловчиларга халақит берарди. Бузилган водопровод сувлари тошиб, кўча бўйлаб оқар, иморатлар пойдеворларига сингиб ётарди.

Убайдулла Ибодуллаевич шаҳарни ободонлаштириш бўйича бошланган катта ишлар ҳақида ўша кезлари музейлардан бирининг юбилей кечасида меҳмонларга мароқ билан сўзлаб берди. Халққа қилинган мурожаат ўзининг дастлабки меваларини бера бошлагани ҳақидаги қувончини яширолмади. Обидаларни қайта тиклаш жамғармасига оммадан 4 млн. 700 минг сўм маблағ тушган эди.

Юбилейда табрик учун сўзга чиққан «Эрмитаж» музейидан, қардош Украинадан меҳмонлар ҳам жамғарма ҳисобига баҳоли қудрат пул ўтказиб, бу катта ишда халққа суянмоқ энг тўғри йўл эканини қайта-қайта такрорладилар. Ўша куни меҳмонлардан жамғарма ҳисобига 8 минг 700 сўм пул ўтказилди.

Шаҳар обидаларини таъмирлаш, ободонлаштириш кенгаши учун бу катта гап эди. Улар белни маҳкам боғлаб ишга киришиб кетдилар.

Вилоятдаги 912 та ёдгорликдан 452 таси шаҳарга қарашли. Уларнинг ҳар қайсиси эътиборга, таъмирлашга муҳтож. Кенгаш аъзолари бу борадаги ишларни ўз касб-корлари, қизиқишлари, уддалашларига қараб тақсимлаб олган эдилар. Лекин улар иш жараёнининг ҳар жабҳасида раиснинг, раис эса уларнинг фикр-мулоҳазаларига суяниб иш кўришга ўзаларида эҳтиёж сезардилар. Шаҳар ижроия комитети раисининг эса ободонлаштиришдан бўлак кечиктириб бўлмайдиган, ўша куниёқ амалга оширилиши керак бўлган юмушлари ошиб-тошиб ётарди. Носиров бундай ишларни ҳеч қачон иш вақти билан ўлчамаган. Муҳими иш битсин. У шаҳарлардагина эмас, балки бутун вилоятдаги қўлинг ўргулсин усталарнинг ҳар бирини яхши билади. Эртами-кечми уларнинг ҳовлисига ўз уйидагидек бемалол кириб бораверади. Дам олиш кунлари уларнинг суҳбатлари, баҳс-мунозараларини бўладиган қўнғироқлар, қабуллар деярли бўлмайди...

Шаҳристон қадимий бозорини аслидек қилиб тиклашга ана шундай юракдан бўлган суҳбатлар, фикрлашувлар асос бўлди.

Бозорнинг бир дарвозаси бир йилу етти ой деганда битди. Бошқа безакларга ҳам шундай кўп вақт ва меҳнат кераю бўлди. Бундаги ҳар бир хонақо, ҳар бир устун, дўконларнинг майда безакларида тортиб ўтиргичигача қўл билан ишланган.

Биз чет элларда, хусусан, Туркия, Эронда бўлиб қайтгач, ундаги бозорлардан узоқ вақт сеҳрланиб юрамиз. Эндиликда Бухородаги Шаҳристон бозори чет элликлар учун ана шундай мафтункор жой бўлиб бораётир. Улар Ўзбекистон деганда Бухоро обидалари ва Шаҳристон бозорини биринчи навбатда кўз олдиларига келтирадиган бўлишди... Бу билан фахрланмай бўладими?

Бухоро шаҳри ҳокими Убайдулла Ибодуллаевич Носировнинг асл мақсади ҳам шу эди.

— Биз боримизни кўрсата билмаймиз, — дейди у куйиниб — Хонатлас, ранго-ранг товар матоларимиз, беқасам, парчалар, қоракўл... Ёки «Бухоро-Омега» қўшма корхонаси тикаётган шуба пальтоларни кўз-кўз қиладиган рекламалар чет элнинг қайси, рекламаларидан қолишади? Қолишмайди! Афсуски, бизда дид, ҳафсала етишмайди.

Шаҳар ҳокими Бухоро Арки ёнидан ўтишда юраги увишиб қўяди. Кейинги йилларда у ниҳоятда тўкилиб, вайрона ҳолига келди. Шундай гўзал Шаҳристон бозори қаршисида Арк мунғайиб кўринади. Амир вақтида Арк устида бозор бўлган. Ҳаммом ишлаган. У ҳар жиҳатдан тараққий этган. Бугунги кунда эса Арк тахтидан тортиб унинг чор-атрофини ўраб турган деворигача қайта тиклашга, таъмирлашга муҳтож. Тахт хонақосини тиклаш учун эса 9, 10, 13 метр узунликдаги қаттиқ ёғоч устунлар керак. Аркнинг жанубий қисми тахтадан, ғарбий қисми ғиштдан қурилган. Археологик қазилмалар шуни кўрсатмоқдаки, унда 16 асрга, 19 асрга ҳам дахлдор ғиштлар бор. Демак, Арк турли даврларда қайта таъмирланган. Уни энди қандай таъмирлаш керак?..

Ҳоким Баҳоуддин Нақшбанд юбилейига тайёргарлик бошланган дастлабки кунларда ҳаяжонини яширолмади. Қасри Орифон мажмуини таъмирлаш учун нафақат бухоролик, балки Наманган, Хоразм, Тошкент, Самарқанд ва бошқа вилоятлардан келган моҳир усталар бутун салоҳиятларини ишга солиб, меҳнат қилдилар. Бунда ақл бовар қилмайдиган мураккаб ишлар амалга оширилди. Жумладан, қаср хонақосининг ташландиқ, вайрона гумбази кўнгилдагидек қилиб таъмирланди. Шу йилнинг сентябрида Бухорода катта байрам бўлди. Нақшбанд таваллудига бутун дунёдан ташриф буюрдилар. Очиғини айтганда, Убайдулла Носиров бу кунларни ҳаётидаги энг нурли онлар, деб билади. Чунки, у ҳоким бўлган Бухорои Шариф бутун шакл-шамойили билан тўйга тайёр эди. У мафтункор эди. Нафақат Қасри Орифон, балки бутун шаҳар мафтункор эди. Унинг шаънига меҳмонлар томонидан айтилган ҳар бир илиқ сўзни ўзига даҳлдор деб биларди. Етти асрдан буён чирқираб ётган Баҳоуддин Нақшбанд руҳи — бугун шод бўлган кун эди.

Бухорони иккинчи Маккага айлантириш, Бухорода халқаро Нақшбанд жамияти ва жамғармасини тузиш ҳар йили сентябрда халқаро миқёсда Нақшбандий зиёрат кунини ўтказиш каби таклифлардан боши осмонга етган Убайдулла Ибодуллаевич бунинг масъулиятини ҳам ҳис этиб турарди. Бу улкан анжуманни Бухоро янада чирой очиб кутиб олади. Ҳа, у ҳақиқий зиёратгоҳга айланади. Ахир бунда авлиёлар — Исмоил Бухорий, Ғиждувоний, ибн Сино... излари бор. Қаёққа қарамай, қайси минора, обидага кўз ташламай, оппоқ салласи, қўлида ҳасса кўтарган ана шу нуроний боболаримиз ундан чиқиб келаётгандек кўринади. Улар саломингизга алик олиб, мамнун жилмайишади ва кунчиқарга йўл олиб нурланиб кетишаётгандай туюлади.

Бу шаҳарнинг тилсимлари ҳали буткул очилиб улгургани йўқ. Унинг дунёни янада лол қолдирадиган шундай обидалари борки, йиллар тўзонидан чанг босган кўзларини очмоқ керак. Бунга техника ожиз. Бу фақат моҳир усталарнинг қўлидан келади. Ҳеч вақт бугунгидек меъморларга эҳтиёж сезилмаган. Унга қолса шаҳарнинг юраги бўлган Шаҳристон бозорини таъмирлаган, Арк деворларини кўтараётган, мадрасаларга ҳаёт бахш этаётган устазодаларга ҳайкал қўярди. Унга қолса халқ меъморларининг алоҳида мактабини очарди. Токи унда ўз ҳунарини ўргатишдан эринмайдиган меъмор ҳам, ҳунар ўрганишдан чарчамайдиган истеъдодли ёшлар ҳам рағбат топсин.

Шаҳар ҳокими меъморлик санъати олдида турган яна кўплаб муаммолар ҳақида куйиниб сўзлайди. Дарҳақиқат, таъмирлаш устахоналарининг базаси йўқ. Таъмирлаш машиналари эскириб қолган. Керамика, ғишт чиқарадиган заводлар йўқ. Бусиз эса иш юритиб бўлмайди. Таъмирлашга муҳтож ёдгорликлар кўп. Ишчи кучи эса етишмайди. Битта Чорбакор ансамблида 25 та ёдгорлик бор. Ҳамма куч ташланганда ҳам уни таъмирлаш учун беш йил керак бўлади. Масаланинг ташвишлантирадиган яна бир томони бор. Обидалар зах сув ва шўрдан азият чекяпти, зах уларни емириб бораяпти...

Бу кўҳна шаҳар ўзининг узоқ асрлик тарихида яхши кунларни ҳам, ёмон воқеаларни ҳам бошидан кечирди. Лекин халқ ўз тарихини яратаверди. Обидаларини қураверди. Унга сайқал бераверди.

Инсониятдан қоладигани ҳам бунёд этилган ёдгорликлардир. Убайдулла Носировни ана шу яратувчилик қони-жонига сингиб кетган халқнинг бир вакили сифатида кўрдим. Унинг бу борадаги режалари кўп, орзулари бир дунё.... Лекин у бугунги кунда ҳам анча-мунча иш қилиб қўйди. Гап шундаки, халқ қалб қўридан бунёд бўлган қадриятларининг ардоқлаганнинг, унга сайқал бериб, паноҳ бўлганнинг бу дунёси ҳам, у дунёси ҳам обод бўлғай.

Дилбар МАҲМУДОВА,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.

• СПОРТ • СПОРТ

Баҳодир ҲАСАНОВ:

КЕЛГУСИ ЙИЛИ, АЛБАТТА, ЖАҲОН ЧЕМПИОНИ БЎЛАМАН

СУРАТДА: ака-ука Баҳром, Баҳодир ва Ботир Ҳасановлар.
И. ХУЖАЕВ олган сурат.

ТЕРМИЗДА Абдужаббор Ҳасанов деган одам бор. Аввалари катта вазифаларда ишлаган. Ҳозир ҳам. Аммо гап унинг амали ҳақида эмас. Гап шундаки, Абдужаббор Ҳасанов Сурхондарёнинг бели маҳкам барча йигитлари каби йигитлигида... олишган, олишганда ҳам астойдил олишган. Ёши қирқни қоралагач, кўпкари чопган. Бу одамга кўпнинг ичида назар солсангиз, ёнидагилардан кўп ҳам фарқ қилмайди. Аммо яқинига борсангиз, айниқса қўл олиб кўришсангиз рўпарангизда турган одамнинг полвон эканлигини ҳис қиласиз.

Унинг беш нафар ўғли бор. Бешови ҳам отаси каби полвон. Уч ўғли яқинда самбо бўйича Омскда ўтказилган жаҳон чемпионатидан соврин олиб қайтишди. Бугун биз уларнинг каттаси Баҳодир ҳақида сўз юритамиз.

БАҲОДИР — йигирма учда. Ўн икки ёшидан — суяги қотгандан бери самбо билан шуғулланади. Бу унинг отасига тортганидан далолат.

Устози — Виктор Булатов.

Викторбой Термиздаги самбочиларнинг ҳаммасига устоз. Баҳодирга ёшлигида Раззоқ полвон таълим берган.

Самбо деган шундай курашки, уни шунчаки ўзлаштириб бўлмайди.

Йигирма уч ёш полвонлик учун «кўплик» қилади. Мен бу гапни қирқдан ошган одам сифатида айтаяпман. Чунки, ўн тўққиз ёшли йигитнинг кучини ҳеч нарса билан тенглаштириб бўлмайди. Аммо ўн тўққиз ёшли полвон йигирма уч ёшли полвон каби фикрлай олмайди.

Деновда Анвар полвон деган одам бор. Бундан йигирма-ўттиз йил илгари бу ёғи Туркманистон, у ёғи Тожикистонга машҳур эди. Жуда забардаст одам, ҳар билаги дастакдай. Ана шу одамдан бир суҳбат чоғи ўғиллари ҳақида сўрадим. Анвар ака кулди: «Э, бизнинг ўғиллар шўх: бир-бирини олиб деворнинг бетига уради». Сўнг шу даражада ҳузур қилиб кулдики... Забардаст ўғилларнинг отаси бўлиш ҳар қандай кишига ҳам насиб қилавермаслигини билганим учун Анвар акани тушундим. Аммо Абдужаббор Ҳасановнинг ўғиллари шўхлик қилиб, бир-бирини «деворнинг бети»га урмас экан. Масалан, Баҳодир халқаро миқёсдаги полвон бўлгани учун эмас, катта ўғил — ака бўлгани учун ҳам укаларининг даврасида катта мавқе — иззатга эга.

Умуман, полвонлик худди баҳорнинг булутларига ўхшайди — баҳорнинг ёмғирлари узоқ ёғмаса ҳам қаттиқ ёғади. Шунинг учун сойларни ҳам тошириб юборади. Баҳодир ўрта мактабда ўқиб юрганидаёқ кўплаб совринларга эгалик қилди. Аввал ўсмирлар ўртасидаги мусобақаларга қатнашиб муваффақият қозонди. Улғайгач, унга тенг келадиган полвон топилмай қолди. Ўн етти ёшида «спорт устаси», ўн саккиз ёшида эса «СССР чемпиони» бўлган эди. Бутуниттифоқ миқёсидаги тўққизта мусобақада қатнашиб, бирортасида совринсиз қолмаган. Ҳозир у Тошкент халқ хўжалиги дорилфунунида тўртинчи курсда ўқияпти.

Тўқсонинчи йили самбо бўйича жаҳон биринчилигида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди, аммо насиб қилмаган экан — машқлар чоғи қаттиқ жароҳат олди. Икки йил саломатлигини тиклашга сарф бўлди. Устоз — тарбиячилар назоратида кечган бу икки йил жуда секин ўтди. Ниҳоят, у иккита укаси билан Омск шаҳрида ўтказилган жаҳон биринчилигида иштирок этди ва бронза медали билан тақдирланди. Икки йиллик танаффусдан сўнг бундай натижани аслида тилла нишон билан тенглаштирса ҳам бўлади. Аммо Баҳодир бундай мулоҳазалардан йироқ.

Бу хислати — яхши.

Баҳодирнинг ички вазминлигини кўриб, курашнинг шарқона усуллари билан ҳам шуғулланса керак, деб ўйлаган эдим. Тўғри чиқди. Баҳодир чивиннинг чап қанотидан ушлаб олдиган даражада абжир катэчи экан. Бу маълумотни эшитганимдан сўнг, негдир суҳбат ўзанидан чиқиб кетди.

— Қандай китоблар ўқийсиз?

— Ҳеч қандай...

— Нимани яхши кўрасиз?

— Америка киноларини.

Шкловскийнинг Америка кинолари ҳақидаги фикри лоп этиб ёдимга тушди: «Американинг бизга ёқмайдиган фильмлари бўлиши мумкин, аммо техник жиҳатдан ёмон ишланган киноси бўлмайди».

— Америка киноларининг нимаси яхши?

— Билмайман, лекин яхши кўраман.

— Артистлардан кимларни яхши кўрасиз?

— Америкадан Дугласни, яна Арнольдни, ўзимиздан эса Цойни.

— Цойни мен ҳам яхши кўраман. Дугласнинг нимаси зўр?

— Билмайман.

— Дуглас қудрат тимсоли, Арнольд ҳам. Демак, сиз, КУЧни яхши кўрасиз?

— Шундай бўлса керак.

— Футболчилардан-чи?

— Папен, сўнг Марадонани.

— Марадонани кўпчилик яхши кўради. Биласизми, ўтган чемпионатда Марадона кумуш медал олган бўлса ҳам худди гўдакдай ҳўнграб йиғлаган эди, нимага?

— Ҳа, йиғлади...

— Марадона кумуш медаль олсада, унга ҳақоратомуз адолатсизликлар бўлди. У миллионлаб мухлисларининг кўз ўнгида адолатсизлик тарафидан оёқ ости бўлганлиги, биронта мухлиси кўмакка келолмаганлиги учун йиғлади. Жаҳонни энтиктириб ўтирган футболчининг иложи икки кўзига етди. Бу адолатсизлик кейин ҳам давом этди.

— Чунки у зўр футболчида!

— Ҳа, баракалла. У тенги йўқ футболчи. Ана шунинг учун ҳам унга мухолифат бор. Эл қатори юрган одамга офат йўқ. Агар эртага сиз ҳам жаҳон чемпиони бўлсангиз...

— Мухолифат орттирасиз, демоқчимисиз?

— Айтиб бўладими? Ўшанда сиз нима қиласиз?

— Ҳали буни ўйламабман.

— Чемпион бўлишними?

— Йўқ. Келгуси йили, албатта, жаҳон чемпиони бўламан. Мухолифат ҳақида ўйлаганим йўқ.

— Аввал чемпион бўлинг. Мухолифнинг ўзи сизни топиб келади.

Баҳодир дахлсиз одамларга хос хотиржамлик билан кулди. Суҳбатни бошқа кунга кўчириб, дастурхонга фотиҳа ўқидик.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Жиноят жазосиз қолмайди*

Божхона эмас... ДАН ушлади

Гулистондан Тожикистон Республикасининг Ғончи туманига олиб кетилаётган 4 тонна гуруч божхона томонидан эмас, давлат автомобиль назорати ходимларининг сергаклиги туфайли ушлаб қолинди.

Республикамизда сўм-купонга ўтиш жараёни бошлангач, четга мол олиб чиқиш ва бошқа давлатлардан муомалада ўз кучини йўқотган пулларни келтириш ҳоллари кўпайди. Худди Тожикистон ва Қозоғистон республикалари билан чегарадош Сирдарё вилоятида ҳам ана шундай ноқонуний «ташриф»лар авж олди. Шу боис вилоят ички ишлар бошқармаси раҳбарияти давлат автомобиль назорати ходимларига қўшимча масъулиятли топшириқ берди. Вазият тақозаси туфайли вилоят ДАН ходимлари ҳам чегара йўлларида бир неча назорат постлари ташкил этдилар. Бу тадбир туфайли кўплаб камёб маҳсулотларнинг бошқа республикаларга олиб кетилишига йўл қўйилмади. Қоғозга айланган рубллар муомалага киритилмади.

Ноябрь ойининг ўн биринчи куни Ховос туманининг «Қўшқанд» қишлоғидаги йўлда ДАН назоратчиси Ж. Холиқов «Д 96—52 СИ» давлат белгили «КамАЗ» автомашинасини тўхтатди. Гулистонлик ҳайдовчи Бахтиёр Қўшмонов Тожикистонга 4 тонна гуруч олиб кетаётганини тан олди. Гулистондан Ўратепа шаҳрига ўтаётган «17—88 СИМ» белгили автомашина ҳайдовчиси Нажмиддин Султонов эса 240 литр бензин билан қўлга тушди. Орадан уч кун ўтгач Тошкентдан Ўратепа шаҳрига йўл олган «75—70 ЛВМ» белгили Тожикистон Республикасига тегишли «КамАЗ» автомашинаси вилоят дарвозасида тўхтатилди. Ҳайдовчи Абдуғаффор Жўраев автомашинадаги 42 бош қўйини ҳеч қандай ҳужжатсиз Ўратепага олиб кетаётганини яширмади.

Вилоят давлат автомобиль назорати ходимларининг бир неча кунлик саъй-ҳаракатлари самараси фақат шугина эмас. Вилоят ички ишлар бошқармаси давлат автомобиль назорати бўлими бошлиғи, милиция подполковниги Ўрол Маматқулов берган маълумотномага кўра, уларнинг сергакликлари туфайли бир неча тоиналаб картошка, шоли, кўплаб чорва моллари, ёнилғи ва озиқ-овқат маҳсулотларининг четга олиб чиқиб кетилишига йўл қўйилмади. Чўнтагига бир неча миллион сўмни жойлаган пулфурушларнинг бозорлари касод бўлди. Албатта, ДАН назоратчилари бундай ноқонуний ҳолатларнинг аксариятини божхоналардан нарида — нақд қўшни республикаларга ўтиш жойларида аниқладилар. Қизиқ, бу қонунбузарлар божхона назоратчиларининг кўзини шамғалат қилишдими ёки... у ердан қанот чиқариб учиб ўтишдими? Бу ёғи бизга қоронғу, албатта.

А. ШЕРНАЗАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

МУНОЗАРАЛАРГА ЎРИН ҚОЛМАДИ

ХШФ паноҳидаги А. Карпов ва Я. Тимман ўртасидаги жаҳон чемпионати тугагач айрим мутахассислар бу учрашувни олий даражадаги дуэль дейишдан иймманишди. Айримлар эса бу дуэль иштирокчиларидан кўра украиналик шоҳмотчи Иванчук ва ҳиндистонлик Анаднинг имкониятларини юқорироқ баҳолашди. Голландиянинг Тилбург шаҳрида ўтказилган анъанавий супертурнир ушбу мулоҳазаларга якун ясади. Юз минг гульден миқдоридаги мукофотнинг эгасини аниқловчи финал учрашувида Анатолий Карпов ва Василий Иванчук бир-бирига қарама-қарши келди. Асосий икки партияда ғолиб аниқланмади. Ҳар икки партия ҳам дуранг билан тугади. Вақти қисқартирилган — 20 дақиқали қўшимча микропартияда оқ доналарда ўйнашига қарамай В. Иванчук 52-юришдан сўнг мағлубиятни тан олди.

ФУТБОЛЧИЛАРГА «ЖИГУЛИ», МУРАББИЙГА... «ВОЛГА»

ЎЗ тарихида биринчи марта энг юқори натижага эришган «Ротор» клубини Волгоград вилояти раҳбарлари шундай тақдирлашди. Маълумки, «Ротор» бу йилги мавсумда Москванинг «Спартак» жамоасидан сўнг иккинчи ўринни эгаллаганди. Ушбу муваффақиятни нишонлашга бағишланган тантанада клуб ўйинчилари ва бош мураббий В. Сальковга кўп минг сонли мухлислар кўз олдида енгил машиналар калитн топширилди.

Ўзбекистон Телерадиокомпаниясининг кинокўрсатувлар таҳририяти ходимлари таҳририят бош режиссёри Соли Раҳимқуловга акаси **Собиржон РАҲИМҚУЛОВ**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Сурхондарё вилояти Бандихон тумани Ғафур Ғулом номли ширкатлар уюшмаси томонидан 1993 йил 22 декабрда Абдураҳим Муҳаммадиев номига берилган 877, 878, 879, 890, 880, 881, 882 номерли ишонч қоғозлари ва 14 миллион суммадаги 72215 номерли ҳисоб чеки йўқолганлиги туфайли бекор қилинган.

Ўзбекистон Телерадиокомпаниясининг кинокўрсатувлари таҳририяти ходимлари таҳририят бўлим мудири Равшан Акбаровга ва таҳририят муаллифи киношунос Ҳамидулла Акбаровга волидаи муҳтарамаси **Ҳосияхон ая МУҲАММАД** қизининг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Кинокомпанияси ва Ўзбекистон кинематографчилари уюшмаси филология фанлари доктори, киношунос Ҳамидулла Акбаровга онаси **Ҳосияхон ая**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия ва ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Кинокомпанияси ва Ўзбекистон киноматографчилар уюшмаси Ўзбекистон халқ артисти, кинорежиссёр Элёр Эшмуҳамедовга падари бузруквори **Муҳитдин ота**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия ва ҳамдардлик билдиради.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эшргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Мираимом МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯХЁЕВ, Пирмиқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир А. Йўлдошев, навбатчи Р. Аҳмадалиев.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001. Бу[illegible]а Г—599. 441.97346 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 1.30.
«Шарқ» нашриёт-матб[illegible]босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6